

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

Zhodnocení udržitelného podnikání ve vybraném podniku

Bakalářská práce

Studijní program: B6208 – Ekonomika a management

Studijní obor: 6208R085 – Podniková ekonomika

Autor práce: **Tereza Dražilová**

Vedoucí práce: Ing. Magdalena Zbránková, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tereza Dražilová**
Osobní číslo: **E15000632**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **B6208R085 – Podniková ekonomika**
Zadávací katedra: **katedra podnikové ekonomiky a managementu**
Vedoucí práce: **Ing. Magdalena Zbránková, Ph.D.**
Konzultant práce: **Ing. Lenka Svačinová, ekonom a předsedkyně družstva
Družstvo TEXman**

Název práce: **Zhodnocení udržitelného podnikání ve vybraném podniku**

Zásady pro vypracování:

1. Teoretické vymezení pojmu udržitelné podnikání.
2. Charakteristika vybraného podniku z hlediska udržitelnosti.
3. Zhodnocení současného stavu aplikovaných principů udržitelného podnikání ve vybraném podniku.
4. Shrnutí zjištěných skutečností a doporučení.

Seznam odborné literatury:

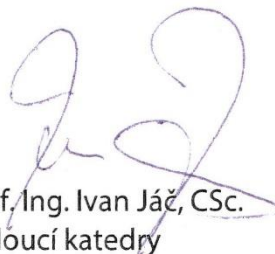
- BELL, Simon a Stephen MORSE. 2012. *Sustainability Indicators: Measuring the Immeasurable?* 2nd ed. London: Routledge. ISBN 9781136556012.
- FILDÁN, Zdeněk. 2013. *Povinnosti firem v podnikové ekologii*. 4. uprav. a rozšíř. vyd. Tachov: Envi Group. ISBN 978-80-904215-4-7.
- KAŠPAROVÁ, Klára a Vilém KUNZ. 2013. *Moderní přístupy ke společenské odpovědnosti firem a CSR reportování*. Praha: GRADA Publishing. ISBN 9788024744803.
- MOLDAN, Bedřich. 2015. *Podmaněná planeta*. 2. rozšíř. a uprav. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 9788024629995.
- WELLS, Geoffrey. 2013. *Sustainable Business: Theory and Practice of Business under Sustainability Principles*. Cheltenham, UK: Edward Elgar. ISBN 9781781001851.
- PROQUEST. 2017. *Databáze článků ProQuest* [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz/>

<i>Rozsah práce:</i>	30 normostran
<i>Forma zpracování:</i>	tištěná / elektronická
<i>Datum zadání práce:</i>	31. října 2017
<i>Datum odevzdání práce:</i>	31. srpna 2019

prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan Ekonomické fakulty

L.S.

prof. Ing. Ivan Jáč, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 3.5. 2018

Podpis:

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na principy udržitelnosti v družstvu TEXman. Jejím cílem je definovat podstatu a důležité aspekty, na nichž je udržitelnost postavena a na jejichž základech se společnost rozhodla podnikat. Literární rešerše uvádí do problematiky z teoretického hlediska. Vymezuje pojem udržitelného rozvoje a udržitelného podnikání. Pozornost je věnována také sociální odpovědnosti firem, historickým východiskům a budoucím závazkům udržitelného podnikání. V praktické části je družstvo TEXman představeno a zhodnoceno ze strany udržitelného rozvoje v podnikání. Jsou řešeny základní pilíře udržitelnosti (sociální, environmentální, ekonomický), které jsou nedílnou součástí konceptů. Závěrem jsou uvedena doporučení pro další aktivity v oblasti udržitelného podnikání, které by mohly být inspirací pro dané družstvo.

Klíčová slova

Udržitelný rozvoj, udržitelné podnikání, pilíře udržitelného rozvoje, společenská odpovědnost firem, sociální podnikání

Annotation

The bachelor thesis is focused on the principles of sustainability in the TEXman cooperative. Its aim is to define the essence and important aspects on which sustainability is built and on the basis of which the company has decided to do business. The literature review presents the issue from a theoretical perspective. It defines the concept of sustainable development and sustainable business. Attention is also taken to corporate social responsibility, historical starting points and future commitments of sustainable business. In the practical part, the TEXman cooperative is introduced and evaluated by sustainable development in business. The basic pillars of sustainability (social, environmental, economic), which are an integral part of the concepts, are addressed. In the conclusion are stated recommendations for further activities in the field of sustainable business, which could be the inspiration for the cooperative.

Title of the Bachelor's Thesis:

Assessment of sustainable business in the selected company

Key Words

sustainable development, sustainable business, the pillars of sustainable development, corporate social responsibility, social business

Poděkování

Ráda bych tímto chtěla poděkovat paní Ing. Magdaleně Zbránkové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, věcné připomínky a trpělivost, kterou mi poskytovala při vypracování této bakalářské práce. Dále děkuji Ing. Lence Svačinové za věnovaný čas a poskytované konzultace, které byly přínosné pro vypracování praktické části. V neposlední řadě děkuji své rodině za psychickou i materiální podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Seznam ilustrací	10
Seznam tabulek	11
Seznam použitých zkratk, značek a symbolů	12
Úvod.....	13
1 Vymezení pojmu udržitelného podnikání	15
1.1 Udržitelnost a význam slova.....	15
1.2 Udržitelný rozvoj	15
1.3 Základní pilíře udržitelného rozvoje.....	17
1.3.1 Ekonomický pilíř.....	19
1.3.2 Sociální pilíř	20
1.3.3 Environmentální pilíř	22
1.4 Historická východiska udržitelného rozvoje	23
1.5 Budoucí závazky udržitelného rozvoje.....	25
1.6 Vymezení pojmu udržitelné podnikání.....	27
1.6.1 Společenská odpovědnost firem.....	29
1.7 Propojení konceptů udržitelnosti	31
2 Zhodnocení současného stavu aplikovaných principů udržitelného podnikání v družstvu TEXman	33
2.1 Charakteristika družstva TEXman.....	33
2.2 Struktura uchazečů o zaměstnání v ČR se zaměřením na znevýhodněné osoby na trhu práce.....	37
2.3 Zhodnocení vybraných principů udržitelného podnikání v družstvu TEXman ...	39
2.4 Sociální pilíř	41
2.4.1 Snižování nezaměstnanosti a podpora sociálního začleňování	41
2.4.2 Péče o zaměstnance	43
2.4.3 Spolupráce s institucemi zaměřené na podporu znevýhodněných skupin	44

2.5	Environmentální pilíř	46
2.5.1	Dodavatelé	47
2.5.2	Výrobky a výroba	48
3	Vyhodnocení udržitelnosti v družstvu TEXman	50
4	Shrnutí zjištěných skutečností a doporučení	53
	Závěr	56

Seznam ilustrací

Obrázek 1 Tři pilíře udržitelného rozvoje	18
Obrázek 2 Koncepty udržitelnosti.....	32
Obrázek 3 Logo družstva TEXman.....	34
Obrázek 4 Organigram družstva TEXman.....	35
Obrázek 5 Volná pracovní místa na trhu práce v ČR k 28. 2.....	37
Obrázek 6 Podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých krajích ČR k 28. 2. 2018 v %	38
Obrázek 7 Struktura počtu uchazečů v Libereckém kraji k 28. 2. 2018	39
Obrázek 8 Vývoj počtu zaměstnanců v družstvu TEXman v letech 2013 - 2018	42
Obrázek 9 Nevyužitá zahrada družstva TEXman	54

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vybrané principy udržitelného podnikání	40
Tabulka 2 Zhodnocení vybraných principů udržitelného podnikání v družstvu TEXman .	52
Tabulka 3 Návrhy pro další aktivity v oblasti udržitelného podnikání	55

Seznam použitých zkratk, značek a symbolů

CEDR	Centrální evidence dotací z rozpočtu
CSR	Corporate social responsibility (anglický překlad: Společenská odpovědnost firem)
ESF	Evropský sociální fond
OP LZZ	Operační program, Lidské zdroje a zaměstnanost
OSN	Organizace spojených národů
OZP	Osoba zdravotně postižená
SČMVD	Svaz českých a moravských výrobních družstev
SDGs	Sustainable Development Goals (český překlad: Cíle udržitelného rozvoje)
WEHAB	Water, Energy, Health, Agriculture, Biodiverzity (český překlad: voda, energie, zdraví, zemědělství, biologická rozmanitost)

Úvod

Udržitelný rozvoj je v současnosti velmi diskutovanou problematikou. Malé, národní i nadnárodní společnosti začínají více uvažovat udržitelně, jak na lokální, tak na globální úrovni. Státy spolupracují a implementují principy udržitelného rozvoje do svých zákonů a nařízení. Toto vysoce aktuální téma se stává klíčovým při řešení otázek spojených s odstraněním chudoby, změnou klimatu, překlenutím globálních ekonomických krizí, ochranou životního prostředí. Udržitelný rozvoj není jednoduchá a přesně stanovená oblast zabývající se souladem mezi zemí a člověkem, nýbrž něco, čeho by mělo lidstvo dosáhnout, chce-li zajistit životaschopné prostředí pro budoucí generace.

K udržitelnému rozvoji lidské společnosti velmi významně přispívají nejen podnikatelské subjekty, ale i jednotlivci. Udržitelné podnikání je cílem většiny společností podnikajících po celém světě. Tento cíl vychází z konceptu udržitelného rozvoje, který se skládá ze tří dimenzí, takzvaných pilířů: sociální, environmentální a ekonomické. Při plnění cílů udržitelnosti se musí brát v úvahu existence těchto dimenzí a jejich naplnění je naprostou nutností. Většinou se však stává, že dimenze jsou společností naplněny pouze zčásti.

Prolínání těchto pilířů vytváří koncepci udržitelnosti, jež zasahuje do všech činností podniku. Je součástí dlouhodobých strategií, plánů, podnikové kultury a identity. Principy udržitelného rozvoje jsou uplatňované v každodenní politice většiny firem. Pro dlouhodobou perspektivu udržitelného podnikání je klíčem nejenom strategie růstu zisků, ale především rozvoj byznysu jako takového a chápání významu udržitelnosti. Společnosti využívají zásad udržitelnosti ke stabilnímu a úspěšnému rozvoji svého podnikání. Důsledkem je ekonomický rozvoj, nižší výrobní náklady a motivace zaměstnanců k lepším výkonům.

Cílem bakalářské práce je nastínit udržitelné podnikání ve vybraném podniku a charakterizovat tři základní pilíře, na nichž je udržitelnost postavena a na nichž se společnost rozhodla podnikat. Dalším záměrem této práce je tyto hlavní aspekty udržitelnosti zhodnotit a následně na základě zjištěných skutečností doporučit návrhy na vylepšení.

Obsahem teoretické části je problematika udržitelného rozvoje a vysvětlení konceptu udržitelného podnikání. Pozornost je věnována také sociální odpovědnosti firem, vzhledem k faktu, že tato problematika představuje jeden z nástrojů k dosažení udržitelného rozvoje

v podnikání. Dále se teoretická část zabývá historickým východiskem a budoucími závazky udržitelného podnikání k lepšímu pochopení současných trendů ve světě.

V úvodu praktické části je vysvětlená situace pracovního trhu v České republice s ohledem na vybranou společnost. Následně je vybraný podnik představen a zhodnocen ze strany udržitelnosti. Nejprve jsou řešeny klíčové aspekty, na nichž je udržitelné podnikání postaveno, tzv. pilíře: sociální, environmentální a ekonomický. Poslední část je zaměřena na vlastní návrhy a doporučení, které by společnost mohla vzít v potaz pro zdokonalení její stávající situace.

Bakalářská práce je sepsána na základě relevantních informací poskytnutých prostřednictvím osobních setkání s konzultantem práce z vybrané společnosti, vlastních poznatků a interních materiálů společnosti.

1 Vymezení pojmu udržitelného podnikání

Obsahem této kapitoly je charakteristika konceptu udržitelného rozvoje a zhodnocení problematiky udržitelného podnikání. Pozornost je věnována také sociální odpovědnosti firem, vzhledem k faktu, že tato problematika představuje jeden z nástrojů k dosažení udržitelného rozvoje v podnikání. Dalšími aspekty zmíněné v této kapitole jsou historická východiska a budoucí závazky udržitelného rozvoje k lepšímu pochopení současných trendů ve světě.

1.1 Udržitelnost a význam slova

K pochopení pojmu udržitelné podnikání či udržitelný rozvoj, je potřeba si nejprve určit, co samotné slovo udržitelnost znamená.

Pokud má být systém držen ve vyhovujícím rovnovážném stavu (tj. udržitelnosti), mělo by se stanovit, co systém a stav obnáší:

1. Systém – je souhrn prvků, které se sebou nějak souvisí a jsou sdružené do určitého celku, tj. to co chceme, aby bylo udržováno ve vyhovujícím stavu, například firma, společnost, planeta, příroda, člověk či rodina.
2. Stav – způsob, jak má systém být udržován, jak má vypadat a fungovat.

Udržet požadovaný stav vyžaduje vynaložit úsilí za účelem zachování kontroly nad rovnováhou systému. Tato činnost znamená dlouhodobě, vědomě a aktivně usilovat o zachování systému v rovnovážném stavu. (Pawliczek, 2011)

1.2 Udržitelný rozvoj

Udržitelný rozvoj je velmi diskutovanou problematikou, která má několik různých definic. Primární definice je z roku 1987, stanovila jí Světová komise pro životní prostředí a rozvoj (anglický název: World Commission on Environment and Development) pod vedením norské ministerské předsedkyně Gro Harlem Brundtlandové ve své závěrečné zprávě s názvem „Naše společná budoucnost“ (anglický název: Our common Future) „*Udržitelný*

rozvoj je takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné generace, aniž by byla ohrožena možnost naplnění potřeb generací příštích.“. (Moldan, 2009, s. 94)

Tato základní definice má své nedostatky. Shodnout se na tom, jaký objem a jakou podobu mají lidské potřeby, je ve skutečnosti velmi složité a také lze těžko předvídat, jaké budou potřeby generací příštích. I přesto je tato definice všeobecně uznávaná jako důležité východisko, které bere v úvahu dvě skutečnosti: rozměr etický a ohled k budoucím generacím. (Moldan, 2009)

V České republice je definice trvale udržitelného rozvoje stanovena v Zákoně o životním prostředí č. 17/1992 Sb. (ČR, 1992) v § 6 „*Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“.*

Definice Ivana Ryndy (2017, s. 2) je více sofistikovaná a pokrývá všechny roviny, které jsou nezbytné pro pochopení trvale udržitelného rozvoje, rovinu hospodářskou (včetně vědy a technologií), rovinu sociální, rovinu přírodní a rovinu politicko-společenskou. „*Trvale udržitelný rozvoj je komplexní soubor strategií, které umožňují pomocí ekonomických nástrojů a technologií uspokojovat sociální potřeby lidí, materiální i duchovní, při plném respektování environmentálních limitů. Aby to bylo v globálním měřítku současného světa možné, je nutné nově redefinovat na lokální, regionální i globální úrovni jejich instituce a procesy.“.*

Definic existuje celá řada a o každé lze polemizovat. Udržitelný rozvoj není jednoduchá a přesně stanovená oblast zabývající se harmonií mezi zemí a člověkem, nýbrž něco, čeho by mělo lidstvo dosáhnout, chce-li zajistit životaschopné prostředí pro budoucí generace. V nejjednodušším pojetí představuje rozvoj, který lze dlouhodobě udržet.

Principy udržitelného rozvoje

Základní principy udržitelného rozvoje obsahuje dokument Agenda 21 (OSN, 1992), který je formuluje do deseti bodů:

1. Propojení základních oblastí života - ekonomických, sociálních a životního prostředí.
2. Dlouhodobá perspektiva – strategické plánování z hlediska dlouhodobých dopadů.
3. Kapacita životního prostředí je omezená – zdroje surovin, látek, funkcí potřebných k životu, prostor pro odpady.
4. Předběžná opatrnost.
5. Prevence, která je mnohem efektivnější než následné řešení dopadů.
6. Kvalita života – rozměr materiální, společenský, etický, estetický, duchovní, kulturní, aj.
7. Sociální spravedlnost – trvalé zlepšování sociálních podmínek v rámci ekologické únosnosti Země.
8. Zohlednění vztahu „lokální - globální“ – činnosti na místní úrovni ovlivňují problémy na globální úrovni (a naopak).
9. Vnitrogenerační a mezigenerační odpovědnost – zabezpečení národnostní, rasové i jiné rovnosti, respektování práv současných a budoucích generací na zdravé životní prostředí a sociální spravedlnost.
10. Demokratické procesy – zapojení veřejnosti od počáteční fáze plánování.

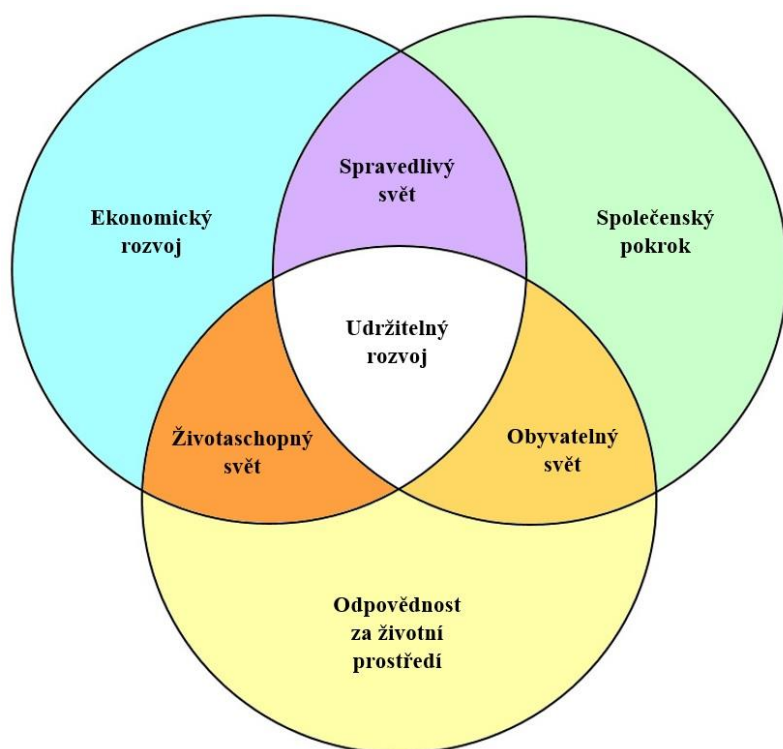
1.3 Základní pilíře udržitelného rozvoje

V rámci koncepce udržitelného rozvoje lidské společnosti, lze rozlišit tři základní oblasti: sociální, environmentální a ekonomická. Tyto oblasti bývají často vysvětlovány jako rovnováha mezi tzv. pilíři udržitelného rozvoje. Pilíře nelze koncipovat odděleně, všechny dimenze se navzájem prolínají a žádný z nich nemá zvláštní prioritu. Každý z pilířů je pro pochopení koncepce udržitelného podnikání důležitý a je jenom otázkou společnosti nalézt rovnováhu mezi hospodářským růstem, péčí o životní prostředí a sociálním blahobytem.

Z důvodu naplnění udržitelného rozvoje, musí být splněno několik základních podmínek. Každý rozvojový záměr musí být průchodný ekonomicky a zaručovat trvalý ekonomický přínos. Dalším důležitým aspektem je přijetí po stránce sociální. Záměr by měl rozvíjet lidskou společnost, neměl by znamenat přítěž pro sociálně slabší vrstvy nebo vytvářet jakýkoliv společenský tlak. Rozvoj by měl být také environmentálně přijatelný, tzn. akceptovatelná kapacita prostředí a přírodních zdrojů nesmí být překročena a tím snížená možnost poskytovat lidské společnosti nutné služby a statky. (Moldan, 2001)

Použitím pojmu kapitál lze popisovat sílu či velikost pilíře udržitelnosti „ve smyslu prostředků produkce respektive potenciálu pro vytváření bohatství a blahobytu, rozšířeného na všechny pilíře udržitelného rozvoje“ (Maier, 2012, s. 15). Základem ekonomického pilíře je kapitál vyprodukovaný ekonomickou činností. Sociální kapitál znamená soudržnost mezi lidmi jako jednotlivci i společnosti jako takové, kultura, institucionální kapacita atd. Přírodní kapitál je ve formě vody, půdy, zdrojů energie a surovin, rozsahu ekosystémových služeb aj.

Na obrázku je názorně vysvětlený vztah mezi jednotlivými pilíři udržitelného rozvoje. Ekonomický rozvoj zastupuje ekonomický pilíř, společenský pokrok, sociální pilíř a odpovědnost za životní prostředí představuje pilíř ekologický. Je patrné, že každý pilíř je na sobě závislý a jeden bez druhého nemůžou splňovat principy udržitelnosti.

Obrázek 1 Tři pilíře udržitelného rozvoje

Zdroj: Vlastní zpracování dle Lamb (2011)

Udržitelnost se může dělit ještě podle jiných hledisek. Existují zastánci dvou názorových proudů, zastánci tzv. silné a slabé udržitelnosti. Slabá udržitelnost zjednodušeně představuje stav, kdy je možné z hlediska udržitelného rozvoje snížit množství určitého kapitálu za předpokladu, že se zvýší ve stejné míře kapitál jiný. Například slabá udržitelnost umožňuje

čerpat z neobnovitelných přírodních zdrojů s tou podmínkou, že z přírodního kapitálu vzniká ekonomický kapitál ve stejné míře. Naopak silná udržitelnost navrhuje zachovat množství přírodního kapitálu, zastánci to vysvětlují omezením procesů růstu a aplikují princip předběžné opatrnosti, protože neznáme plnou hodnotu přírodního kapitálu. (Maier, 2012)

Oba typy udržitelnosti vycházejí z antropocentrického přístupu, který na první místo klade zájmy člověka jako druhu. Odlišný názor zastává tzv. ekocentrický přístup, který zájmy člověka podřizuje ekosystému Země, zachování přírody a života jako celku. (Maier, 2012)

1.3.1 Ekonomický pilíř

Ekonomický rozvoj patří mezi nejdůležitější oblasti v makroekonomickém zkoumání, přestože je špatně chápán nejen širokou veřejností, ale i samotnými ekonomy. Udržitelnost v ekonomickém kontextu se často vykládá jako udržitelnost, která je zaměřena pouze na podnikové prostředí a nebere v úvahu okolí. Jde o takzvanou snahu podniku udržet se na trhu práce, zvyšovat své zisky a splňovat předem stanovené cíle. Takto definovaná udržitelnost nebere v úvahu všechny pilíře, ale pouze podnik jako takový, což je nedostatečné pro udržitelný rozvoj v globálním měřítku.

Ekonomický rozvoj lze vystihnout jako vznik hodnotných změn v ekonomickém řádu společnosti, který vyvolá nárůst efektivity na všech úrovních tohoto systému. Jedná se o proces zásadní přeměny a modernizace ekonomického a sociálního systému, který implementuje ochranu životního prostředí do procesu ekonomického rozvoje. (Moldan, 2001)

Podle Moldana (2001, s. 81) má ekonomický rozměr tyto hlavní elementy:

- *„integrace ochrany životního prostředí do procesu ekonomického rozvoje;*
- *změna neudržitelných vzorců spotřeby;*
- *nové technologie, otevřený ekonomický systém;*
- *spravedlivé podmínky mezinárodního obchodu;*
- *internalizace nákladů spojených s ochranou životního prostředí a užívání ekonomických nástrojů.“*

Udržitelnost v ekonomickém pilíři předpokládá snížení všech vstupů, především neobnovitelných přírodních zdrojů a zároveň snížení výstupů z podniku ve formě odpadů všech podob. Změna neudržitelných vzorců spotřeby, je představována problematikou udržitelné spotřeby a výroby, kterou je zapotřebí řešit systematicky a aktivně s ohledem na sílící tlak na spotřebu přírodních zdrojů a zátěž životního prostředí.

Udržitelná spotřeba a výroba je základní podmínkou udržitelného rozvoje, kde spotřebou rozumíme spotřebu výrobků a služeb, přírodních zdrojů, energie, vody aj. Představuje příležitost pro podnikatelský sektor, jak z hlediska energetické a materiálové náročnosti optimalizovat výrobní proces a efektivně vyrábět konkurenceschopné produkty. Produkty převážně s důrazem na kvalitu, zdraví, ochranu životního prostředí, pro stále uvědomělejší spotřebitelský trh. K tomu přispívá vědecký a technologický pokrok.

Nové technologie umožňují šetrné využívání nenahraditelných zdrojů, zvyšují výtěžnost výrobních procesů, snižují náročnost na zdroje a lépe dovolují dodržovat ekologické normy a omezení. Vývoj společnosti je kladně ovlivněn novými technologiemi, které umožňují posun společnosti k modernímu vzdělávání a tím i vytvoření nových moderních institucí. Důsledkem je zlepšení životní úrovně obyvatelstva a zvýšení produktivity práce a kapitálu.

Mezi další aspekty ekonomického pilíře udržitelnosti spadají peníze, které jsou utráceny lokálně. Jedná se o fungování celkové lokální ekonomiky v místě působení podniku. Což znamená, že vedení podniků či zákazníci by se měli snažit nakupovat produkty v místě jejich působení či bydliště k podpoře místních obchodníků, místo nadnárodních korporací.

1.3.2 Sociální pilíř

Význam sociálního pilíře udržitelného rozvoje vyplývá z předpokladu, že člověk je společenskou bytostí. Po dosažení základních potřeb člověka se rovnocennou složkou lidských potřeb stávají bezpečí a sociální potřeby, které představují pocit sounáležitosti, lásky, přátelství a partnerství. Udržitelný rozvoj v sociálním pilíři by měl tedy naplnit sociální potřeby lidí ve společenství. K tomu je nezbytným předpokladem sociální soudržnost, buď k nejbližšímu okolí našeho bydliště, obci, regionu, státu nebo i k nadnárodnímu společenství. (Maier, 2012)

Sociálním soudržným společenstvím může být například rodina, obec, profesní, zájmové nebo regionální společenství či národ. Každý jednatel je součástí několik různých společenství, která často přesahují úzké územní vymezení. Spolupráce a koordinace je nezbytná v lokálním, národním, ale i globálním měřítku.

Základní definice ze zprávy „Naše společná budoucnost“ se odvolává na lidské potřeby současné generace i těch budoucích. Ve všech výše zmíněných definicích mají lidské bytosti právo na zdravý a rozmanitý život, který je v souladu s přírodou, za respektování jeho limitů. Jedná se tedy o antropocentrický přístup k udržitelnosti, který zakotvuje ochranu životního prostředí a přírody a péče o přírodní zdroje. Propojení přírody a lidského společenství je zmíněno v různých základních dokumentech, jako je Listina základních práv a svobod, která je rovněž součástí Ústavy České republiky. Článek 35 (ČR, 1999) ustanovuje, že každý má právo na „*příznivé životní prostředí*“, dále na „*včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů*“ a že „*při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem*“. Musíme si uvědomit, že člověk nežije jako osamocený jedinec, nýbrž ve společenství druhých. Neodmyslitelnou součástí lidského života a jeho kvality je společně vytvářená kultura. (Moldan, 2015)

Moldan (2001, s. 80) ve své knize nastiňuje základní prvky sociální dimenze:

- „*rovné podmínky pro všechny lidi a státy;*
- *úloha občanů a států;*
- *veřejné uvědomění a účast veřejnosti;*
- *zájem o původní obyvatele, menšiny a velké skupiny obyvatel a pozornost k nim;*
- *posuzování vlivů staveb a činností na životní prostředí;*
- *mezinárodní právo a spolupráce mezi státy.*“

Sociální a ekonomický pilíř udržitelného rozvoje spolu velmi úzce souvisejí. Soudržnost společenství lidí je do značné míry podmíněna ekonomickou prosperitou, naopak dosáhnout trvalé prosperity může pouze soudržná komunita.

1.3.3 Environmentální pilíř

Zájmem člověka, jako druhu je žít v bohatém, diverzifikovaném a vyváženém přírodním prostředí. Hlavním předpokladem pro existenci života, tedy i lidského druhu, je dostupnost a kvalita základních přírodních zdrojů, jako vzduch, voda, půda a energie. Ke své obživě člověk potřebuje živočichy a rostliny na rozdíl od nerostného a energetického bohatství přírody, které využívá ke svému dalšímu rozvoji a hmotnému životnímu standardu. Z tohoto důvodu je v zájmu lidských společností snažit se o udržitelný rozvoj v jeho environmentálním pilíři, předcházet poškození přírody překročením mezí únosnosti ekosystémů a nedopustit vyčerpání přírodních zdrojů. (Maier, 2012)

Otázce životního prostředí je věnována stále větší pozornost. Mnoho aktivit firem v této oblasti reagovalo na vládní nařízení a regulace. Tento pilíř je klíčovým aspektem udržitelného rozvoje a znamená zavedení kritéria ekologické únosnosti do rozhodovacích procesů na všech úrovních a při všech lidských činnostech.

Moldan (2001, s. 81) ve své knize nastiňuje základní prvky environmentální dimenze:

- *„život v harmonii s přírodou;*
- *šetrné a správné využívání přírodních zdrojů;*
- *odpovědnost vůči jiným společnostem a příštím generacím;*
- *princip předběžné opatrnosti.“*

Společnosti a jejich hospodářství jsou tedy udržitelná, pokud jsou schopna přizpůsobit svoji spotřebu přírodních, lidských a hospodářských zdrojů možnostem jejich přirozené regenerace.

Což podle Daly (1991) znamená, že obnovitelné zdroje by měly být čerpány takovou rychlostí, kterou se stačí obnovovat a vyčerpátné zdroje by měly být čerpány maximálně rychlostí, kterou budou budovány jejich náhrady, na něž se bude moci plynule přejít. To představuje i intenzitu znečišťování, která nesmí přesáhnout asimilační kapacitu životního prostředí.

1.4 Historická východiska udržitelného rozvoje

Pojem udržitelného rozvoje se začal objevovat ke konci 60. let 20. století se vznikem tzv. Římského klubu. Tato organizace byla založena v roce 1968, sdružuje velmi uznávané a respektované osobnosti z mnoha zemí z oblasti vědy, ekonomiky a politiky. Hlavním posláním společenství je porozumět vývoji světa jako celku a globálním rizikům, kterým lidstvo čelí. Pomocí vědeckých analýz a komunikace navrhuje řešení, za účelem možnosti vést rozhodující kroky k limitům směrů růstu lidského společenství. (Pawliczek, 2011)

V roce 1972 Římský klub uveřejnil svou první a nejzákladnější publikaci s názvem Meze růstu (anglický název: The Limits to Growth), hlavními autory jsou manželé Meadowsovi. Publikace vznikla na základě aplikace „světového modelu“, který počítačově simuloval vývoj lidské populace a využívání přírodních zdrojů. Autoři dospěli k závěru, že setrvalý růst ekonomiky a spotřeby přírodních zdrojů, není do budoucna trvale možný. Zjistili, že by během 21. století nastala celosvětová katastrofa ve formě nadměrného znečištění nebo vyčerpání přírodních zdrojů. (Moldan, 2015)

Ve stejném roce se uskutečnila ve Stockholmu konference Organizace spojených národů (OSN) o životním prostředí, na které se Mezinárodní společenství shodlo, že nelze hospodařit bez ohledu na životní prostředí, zejména průmysl je potřeba podrobit regulaci. Heslem konference bylo „Pouze jedna země“. (Moldan, 2015)

Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, kterou ustanovila Organizace spojených národů v roce 1983, vydala o čtyři roky později závěrečnou zprávu nazvanou „Naše společná budoucnost“, ve které byla zformulována a stanovena definice udržitelného rozvoje, která se používá dodnes, principy, kterými by se měla řídit hospodářská politika (Moldan, 2009):

- oživení hospodářského růstu;
- změna kvality růstu;
- uchovávání a obohacování základny přírodních zdrojů;
- zajištění udržitelné úrovně populace;
- nové orientování techniky a odstranění její rizika;
- při rozhodování integrovat ekologické a ekonomické aspekty;
- reformování mezinárodních hospodářských vztahů;
- posílení mezinárodní spolupráce.

Principy se lépe a podrobněji rozpracovaly na „Summitu Země“ v brazilském Riu de Janeiro v roce 1992. Konference OSN o životním prostředí a rozvoji vypracovala rozsáhlý akční plán, zvaný „Agenda 21“, který je nejdůležitějším výsledkem konference. Jedná se o jakýsi návod, jak docílit udržitelného rozvoje, jenž má být následně rozpracován na národní a lokální úrovni podle místních podmínek. (Moldan, 2009)

Za účelem úspěšné ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů musí být zharmonizovaný ekonomický, hospodářský, ale i lidský aspekt. Ten vyzdvihnul Sociální summit, který se uskutečnil v Kodani v roce 1995. Díky této konferenci vznikly a byly definovány tři základní pilíře udržitelného rozvoje: sociální, ekonomický a environmentální. (Moldan, 2009)

V roce 2002 v jihoafrickém Johannesburgu proběhl Světový summit o udržitelném rozvoji, kterého se účastnilo téměř dvě stě zemí s 21 tisíci akreditovaných delegátů. Za dobu trvání několikadenní konference se jí zúčastnilo na 60 tisíc lidí. Projednávání bylo rozděleno na tři části. V první části se projednávaly oblasti vody, energie, zdraví, zemědělství a biologické rozmanitosti, známé pod zkratkou WEHAB, ve druhé části se vyjednávaly dva hlavní výstupy summitu. Těmi byly Johannesburgská deklarace o udržitelném rozvoji a Implementační plán. V poslední části se prezentovaly tzv. partnerské iniciativy, které úzce souvisejí s Implementačním plánem. Na summitu se především projevila neochota hlavních představitelů mezinárodní politiky k novým závazkům, které by šly nad rámec dohod přijatých v Riu. (Nováček, 2011)

Dalším důležitým mezníkem se stala konference pořádaná OSN nazývaná Rio+20, konaná v roce 2012, dvacet let po „Summitu země“.

Vláda České republiky přijala svou první „Strategii udržitelného rozvoje ČR“ v prosinci 2004. Stanovuje strategické cíle na základě tří pilířů, ekonomického, environmentálního a sociálního. Po dalších pěti letech v roce 2009 vyšla aktualizovaná verze této strategie. Účelem dokumentu bylo stanovit hlavní témata a problémy udržitelného rozvoje České republiky a nalézt jejich ideální řešení.

Organizace spojených národů uspořádala v září 2015 při příležitosti sedmdesátého výročí svého založení summit, na kterém byl přijat dokument s názvem „Měníme náš svět: Agenda udržitelného rozvoje do roku 2030“. Jedná se o dokument s doposud nejambicióznějšími

a nejkompexnějšími zásadami globálního rozvoje, kterým se účastníci zavázali pracovat na implementaci daných cílů do roku 2030. Vláda České republiky implementační plán k naplnění cílů udržitelnosti „Strategický rámec Česká republika 2030“ schválila v dubnu 2017.

1.5 Budoucí závazky udržitelného rozvoje

Dokument známý pod názvem Agenda 2030 je nedílnou součástí dnešní společnosti. Představuje akční plán pro lidstvo a planetu, který obsahuje sedmnáct cílů udržitelného rozvoje a sto šedesát devět podcílů do roku 2030, které byly oficiálně přijaté představiteli většiny států světa. Tyto cíle budou zmíněné země plnit ve spolupráci a partnerství v průběhu nadcházejících let. (OSN, 2015)

Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) jsou cíle na ochranu planety před změnou klimatu a vytvoření světa, který bude pro každého bezpečnější a spravedlivější. Tento plán se netýká jenom země, jednotlivých zemí či kultur, ale také jednotlivých jedinců. Je univerzální a vztahuje se na celý svět, na rozvinuté, stejně jako na rozvojové země. Největší globální výzvou je cíl, který se zaměřuje na vymýcení chudoby ve všech jejích formách a rozměrech včetně její extrémní podoby. I když je tento cíl nezbytnou podmínkou pro udržitelný rozvoj, patří mezi nejhůře splnitelné. Je pouze otázkou, zda se tyto cíle podaří splnit do roku 2030 a jakým způsobem se naplní.

Tyto cíle udržitelného rozvoje jsou následující (OSN, 2015, s. 14):

1. *„Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě.*
2. *Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství.*
3. *Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku.*
4. *Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny.*
5. *Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek.*
6. *Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení pro všechny a udržitelné hospodaření s nimi.*

7. *Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny.*
8. *Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný ekonomický růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny.*
9. *Snížit nerovnost uvnitř zemí a mezi nimi.*
10. *Vybudovat odolnou infrastrukturu, prosazovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace.*
11. *Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce.*
12. *Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu.*
13. *Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládnání jejích dopadů.*
14. *Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje.*
15. *Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity.*
16. *Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních.*
17. *Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování.“*

Během zasedání OSN v New Yorku, dva roky po schválení těchto cílů, byla zveřejněna celosvětová studie SDGs Index, která posuzuje pokrok jednotlivých zemích s ohledem na dosažení cílů udržitelného rozvoje. Ze 157 hodnocených zemí bylo Česko na 5. místě hned za skandinávskými zeměmi. Česká republika dosáhla indexu 81,9, což je nadprůměrná hodnota (průměr 77,7). Česko se posunulo především v otázce chudoby (SDG 1), zdraví a kvalitního života (SDG 3), přístupu k pitné vodě a kanalizaci (SDG 6), důstojné práce a ekonomického růstu (SDG 8). Naopak zaostává v cílech partnerství a v inovacích. (Rozvojovka, 2017)

Další výzkum provedla Asociace společenské odpovědnosti spolu s agenturou Ipsos v červnu roku 2017. Sledovali, jak lidé v České republice vnímají cíle udržitelného rozvoje stanovené OSN. Smyslem výzkumu bylo zjistit názory české populace na SDGs, které cíle

považují za nejdůležitější, včetně toho, jakou roli by v jejich řešení měla hrát česká vláda nebo soukromé firmy.

Výzkum navazuje na studii z dubna 2016 a oproti tomuto roku se povědomí o SDGs mezi českou společností zvýšil na 35 %. Z výzkumu vyplynulo, že se o udržitelnost zajímá stále více mladých lidí. Také narostlo povědomí o těchto cílech ve věkové skupině mezi 35 a 44 lety z 18 % na 31 %. Mezi hlavní informační zdroje patřil Internet 68 %, tisk 31 % a komunikace veřejné správy k tomuto tématu, kterou celkem zaznamenalo 40 % lidí. Výzkum zjistil, který cíl má pro čechy největší význam, byl to SDG 3 - Zdraví a kvalitní život, 42 %. Druhým byl SDG 8 - Důstojná práce a ekonomický růst, 39 % a třetím byl SDG 15 – Život na souši, 38 %. V neposlední řadě se od lidí zjistilo, že vláda a mezinárodní organizace by se měli více angažovat v naplňování cílů udržitelného rozvoje. (Rozvojovka, 2017)

Podle daných informací lze říci, že povědomí o dané problematice mezi lidmi v České republice pomalu narůstá a sama Česká republika patří mezi státy, které zaznamenali pokrok s ohledem na dosažení cílů udržitelného rozvoje.

1.6 Vymezení pojmu udržitelné podnikání

Slovo podnikání patří do ekonomického pilíře, přívlastek udržitelný potom vyjadřuje potřebu začlenění ekologické a sociální roviny do podnikatelské činnosti. Z toho vychází, že udržitelné podnikání je takové podnikání, které zohledňuje principy udržitelnosti a vychází ze zásad udržitelného rozvoje. Nejedná se pouze o stránku ekologickou, jak si mnozí můžou myslet, ale zahrnuje mnohem širší oblast. Jedná se o celkem nový přístup podniků, kde firmy hledají řešení, která jsou prospěšná nejen jejich podnikání, ale také společnosti či planetě a řeší sociální, environmentální a ekologické dopady své činnosti.

Udržitelné podnikání se postupně dostává do řízení malých a středních podniků, ale i do nadnárodních korporací, které vnímají udržitelnost jako důležitou součást své strategie pro dosažení budoucích úspěchů svých firem. Společnosti využívají zásad udržitelnosti ke stabilnímu a úspěšnému rozvoji svého podnikání. Důsledkem je ekonomický rozvoj, zvýšení objemu prodeje výrobku či služeb, optimalizace operativních procesů a nižší výrobní náklady a motivace zaměstnanců k lepším výkonům.

Začlenit principy udržitelného rozvoje do každodenní politiky firmy je nutné, ale zároveň velmi náročné. Pro dlouhodobou perspektivu udržitelného podnikání je klíčem nejenom strategie růstu zisků, ale především rozvoj byznysu jako takového a chápání významu udržitelnosti. Udržitelná řešení nejsou řešení vyvolávající tlak na vedení firem, která mají přinášet nepřetržitě velké zisky, ale udržitelně myslet a snažit se dodržovat principy udržitelnosti. I když se zdá být udržitelnost a zvyšování zisků neslučitelná, dají se oba procesy implementovat do chodu podniku. Ke snížení nákladů může pomoci eliminace či redukce odpadů a modernizace výrobního procesu s cílem menší materiálové a energetické náročnosti či využívání a recyklování materiálového odpadu k výrobě dalších výrobků.

Zajímavé pojetí udržitelného podnikání podává dílo J. T. Scotta *The Sustainable Business* (2013), které nastiňuje budoucnost podnikání respektující principy udržitelného rozvoje s důrazem na eliminaci odpadů a neproduktivních procesů spojené s dlouhodobým zvyšováním efektivnosti. Jedná se tedy o snižování všech možných nákladů, jak současných, tak budoucích, a to za účelem zabezpečení dlouhodobé prosperity a konkurenceschopnosti. Tyto náklady se skládají z nákladů spojených s odpady, nákladů vytvořených krátkozrakým myšlením, nákladů ve špatně strukturovaném výrobním procesu, nákladů na klimatické změny, nákladů na nezaměstnanost a podzaměstnanost či nákladů spojenými se zvyšujícími se cenami surovin a energií.

Principy sociálního podnikání

K pochopení principů udržitelnosti ve vybraném podniku je nutné si definovat pojem sociální podnikání. Sociálním podnikem se rozumí – subjekt sociálního podnikání, tj. fyzická nebo právnická osoba, která splňuje principy sociálního podniku. Sociální podnik naplňuje veřejně prospěšný cíl, který je formulován v základacích dokumentech. Podnik vzniká a rozvíjí se na konceptu tzv. trojího prospěchu – sociálního, environmentálního a ekonomického. (TESSEA, c2018)

Sociální podnikání hraje důležitou roli v rozvoji místních komunit, často vytváří pracovní příležitosti pro osoby se sociálním, kulturním nebo zdravotním znevýhodněním. Aktivita podniku prospívají společnosti a životnímu prostředí. Zisk, který je stejně důležitý, jako veřejný prospěch je z větší části použit pro další rozvoj sociálního podniku. (TESSEA, c2018)

Základními principy sociálního podnikání jsou:

- podnikatelské aktivity prospívají společnosti a životnímu prostředí;
- pracovní příležitosti jsou vytvářeny pro osoby se zdravotním nebo společenským znevýhodněním, to hraje důležitou roli v místním rozvoji;
- zisk je z větší části investován do dalšího rozvoje sociálního podniku;
- dosahování zisku je stejně důležité jako zvýšení veřejného prospěchu.

1.6.1 Společenská odpovědnost firem

Společenská odpovědnost firem (anglický název: Corporate Social Responsibility, CSR) je v České republice již zavedený pojem, který je součástí konceptu udržitelného rozvoje. Představuje jeden z nástrojů k dosažení udržitelného rozvoje v podnikání. Koncept CSR se vyznačuje značnou šíří a způsobuje velmi vysokou terminologickou nejasnost, což znamená, že v současné době neexistuje žádná celosvětově jednotná definice. Může se zdát, že tato nejasnost je způsobena faktem, že společenská odpovědnost firem je založena na dobrovolnosti, nemá striktně vymezené hranice a dává tím prostor k velmi širokému chápání a interpretaci tohoto komplexního konceptu jednotlivými zájmovými skupinami. (Kašparová, 2013)

Evropská Unie zmínila CSR v „Zelené knize“ z roku 2001, která tento pojem vymezuje jako dobrovolné integrování sociálních a ekologických hledisek do každodenních operací a interakcí s firemními stakeholders (tj. zákazníky, zaměstnanci, akcionáři, dodavateli, konkurencí, veřejností, státem aj.). Jinak řečeno se jedná o koncept, podle kterého se firmy rozhodnou dobrovolně přispívat k lepší společnosti a čistšímu životnímu prostředí. V praxi to představuje snahu minimalizovat negativní dopady na životní prostředí, pečovat o své zaměstnance a udržovat s nimi dobré vztahy, podpora regionu v místě podnikání a v neposlední řadě stanovení vysokých etických standardů ve firmě. (Kuldová, 2010)

Každá organizace je součástí společnosti, ve které působí, a je zodpovědná za veškeré dopady svého působení. Významně tím ovlivňuje svou reputaci, zisk a dlouhodobý rozvoj. Proto se v CSR měří a hodnotí nejen ekonomická výkonnost firmy, ale i její sociální a environmentální dopady. Stejně jako udržitelný rozvoj je postaven na třech základních pilířích, tzv. Triple-bottom-line (3P - ekonomickém (profit), sociálním (people)

a environmentálním (planet)), bez zapojení všech těchto tří oblastí, nelze nazývat organizaci společensky odpovědnou. CSR se ve firmách aplikuje na úrovni strategického řízení a vede firmy k odpovědnému a udržitelnému podnikání. (Kunz, 2012)

Hlavním cílem každého podnikání je dosažení zisku, které následně pomáhá firmám financovat nespočet svých společensky odpovědných aktivit. Mezi společensky odpovědné aktivity a témata v ekonomické oblasti patří podle Tetřevové (2017):

- odpovědné řízení organizace;
- poskytování kvalitních a bezpečných produktů zákazníkům;
- posilování vztahů se zákazníky a dodavateli;
- organizace a její zaměstnanci se vyhýbají korupci, chovají se eticky;
- posilování vztahů s investory a akcionáři;
- organizace jsou věrohodné a transparentní;
- odměňování managementu a zaměstnanců;
- tvorby a zavádění inovací a zajištění udržitelnosti.

Sociální oblast CSR souvisí především s péčí firmy o své zaměstnance a s pracovními podmínkami, které pro své zaměstnance vytváří. Spokojený a motivovaný zaměstnanec je klíčem k úspěšnému fungování firmy. Do oblasti sociální je možné zahrnout tyto témata (Tetřevová, 2017):

- zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci;
- zaměstnanecká politika;
- zajištění zdravé firemní kultury;
- zákaz diskriminace, respektování principu rovných pracovních příležitostí;
- dodržování lidských práv na pracovišti;
- soulad pracovního a osobního života;
- zaměstnávání minoritních a ohrožených skupin obyvatelstva;
- dopad na místní komunitu;
- péče o vzdělání a rozvoj zaměstnanců;
- boj proti mobbingu a obtěžování;
- zákaz dětské práce.

V environmentální oblasti je třeba si uvědomit, že uplatňování odpovědnosti nestačí jenom uvnitř firmy samotné, ale i vzhledem k vnějšímu prostředí, které firma svým fungováním ovlivňuje. Environmentální oblast společenské odpovědnosti je podle Tetřevové (2017) zaměřena zejména na tyto oblasti:

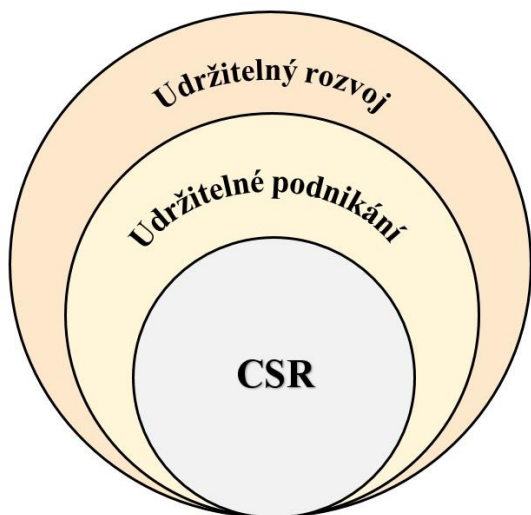
- omezování negativních dopadů na životní prostředí;
- šetrné užívání přírodních zdrojů (nerostné suroviny, voda, energie);
- odpadové hospodaření, recyklace odpadů;
- zajištění souladu s environmentální legislativou;
- bezpečné zacházení s rizikovými látkami.

1.7 Propojení konceptů udržitelnosti

Udržitelný rozvoj je velmi rozsáhlou problematikou, která ovlivňuje všechny dimenze společenského života. Jedná se tedy o celospolečenský koncept, pro jehož naplňování má vytvářet podmínky celá společnost. Udržitelný rozvoj je považován za jediný možný scénář dalšího vývoje lidské společnosti. Principy udržitelného rozvoje jsou zařazovány do každodenní politiky firem. Právě toto zakomponování pilířů udržitelnosti do chodu podniku představuje udržitelné podnikání.

Na úrovni podniku se v praxi často prosazují dobrovolné nástroje, tzv. koncepce společenské odpovědnosti. Společenská odpovědnost firem je praktický nástroj, který je nedílnou součástí strategie každé firmy. Aktivita, které firmy v této oblasti vykonávají, se liší podle sektoru, společnosti i prostředí, ve kterém firma podniká. Zejména pak témata CSR se obměňují v závislosti na čase, legislativních požadavcích v jednotlivých zemích či etických a morálních pravidlech celé společnosti.

Koncept udržitelného rozvoje lze tedy považovat za nadstavbu konceptu udržitelného podnikání, jenž doplňuje a lépe se praktikuje v praxi, jako koncept společenské odpovědnosti firem. Pro lepší vizuální představu jsou znázorněny koncepty graficky na obrázku 2.

Obrázek 2 Koncepty udržitelnosti

Zdroj: Vlastní zpracování

2 Zhodnocení současného stavu aplikovaných principů udržitelného podnikání v družstvu TEXman

Obsahem této kapitoly je především zhodnocení aplikace principů udržitelného podnikání v družstvu TEXman. Nejprve je definována základní charakteristika družstva a struktura uchazečů o práci v České republice s ohledem na daný podnik. Následně jsou zhodnoceny principy třech základních pilířů, na nichž je udržitelné podnikání postaveno: sociální, environmentální a ekonomický. Poslední část je zaměřena na vlastní návrhy a doporučení, které by společnost mohla vzít v potaz pro zdokonalení její stávající situace.

2.1 Charakteristika družstva TEXman

Družstvo TEXman je český výrobce a dodavatel textilních výrobků dodávaných primárně do oblasti sociálních služeb a zdravotnictví, snažící se nově proniknout i do oblasti ubytovacích zařízení po celé České republice. Základem jejich produkce jsou prošívání polštáře a přikrývky vlastní unikátní konstrukce. Jejich výroba je technologicky jednoduchá, nevyžaduje finančně náročné strojní vybavení (v porovnání se standardní výrobou), ani neklade vysoké nároky na kvalifikaci pracovníků, postačí pouze talent a cit pro šití. Přesto je možno vzhled a další parametry každého výrobku velmi snadno přizpůsobit individuálním potřebám zákazníka.

Svou základní produktovou řadu postupně rozšířili o výrobu chráničů matrací, inkontinenčních podložek, fleecových dek a ložního prádla. Aby vytížili své výrobní kapacity, poskytují též tzv. práci ve mzdě, což znamená, že si zákazník objedná zpracování svého dodaného materiálu, většinou se jedná o jednoduchou konfekci.

Družstvo TEXman sídlí v části Liberce – Ruprechticích, ale provozovnu má v okrajové části obce Liberec - Krásná Studánka. V živnostenském rejstříku (MPO, 2018) je společnost vedena pod předmětem podnikání „výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona“ a oboru činnosti „výroba textilií, textilních výrobků, oděvů a oděvních doplňků“ a „velkoobchod a maloobchod“. Zahájení výrobní činnosti bylo

spolufinancováno prostředky z ESF – OP LZZ (Evropský sociální fond - Operační program, Lidské zdroje a zaměstnanost) v rámci výzvy č. 30 „Sociální podnikání“, zaměřené na podporu vzniku sociálních podniků. Tuto skutečnost, lze nalézt v informačním systému CEDR, představuje zkratku Centrální evidence dotací z rozpočtu. Realizace projektu byla zahájena v listopadu 2013 a v dubnu 2014 započala vlastní výrobní činnost.

Koncem roku 2012, kdy družstvo bylo založeno s cílem navázat na tradici textilní výroby v regionu Liberecka a zároveň uplatnit v podnikatelské činnosti principy sociálního podnikání, si vybral sociálně podnikající subjekt jako svoji právní formu „družstvo“, protože se jednalo o tu nejvhodnější formu pro realizaci projektu. Svými stanovami se hlásí k principům sociálního podnikání. Sociální podnik naplňuje veřejně prospěšný cíl, kterým je zaměstnávání a sociální začleňování osob znevýhodněných na trhu práce. Ke dni 1. 3. 2018 družstvo dohromady zaměstnává na plné či zkrácené úvazky 19 zaměstnanců a 14 z nich jsou osoby se zdravotním postižením. Družstvo má pět zakládajících členů.

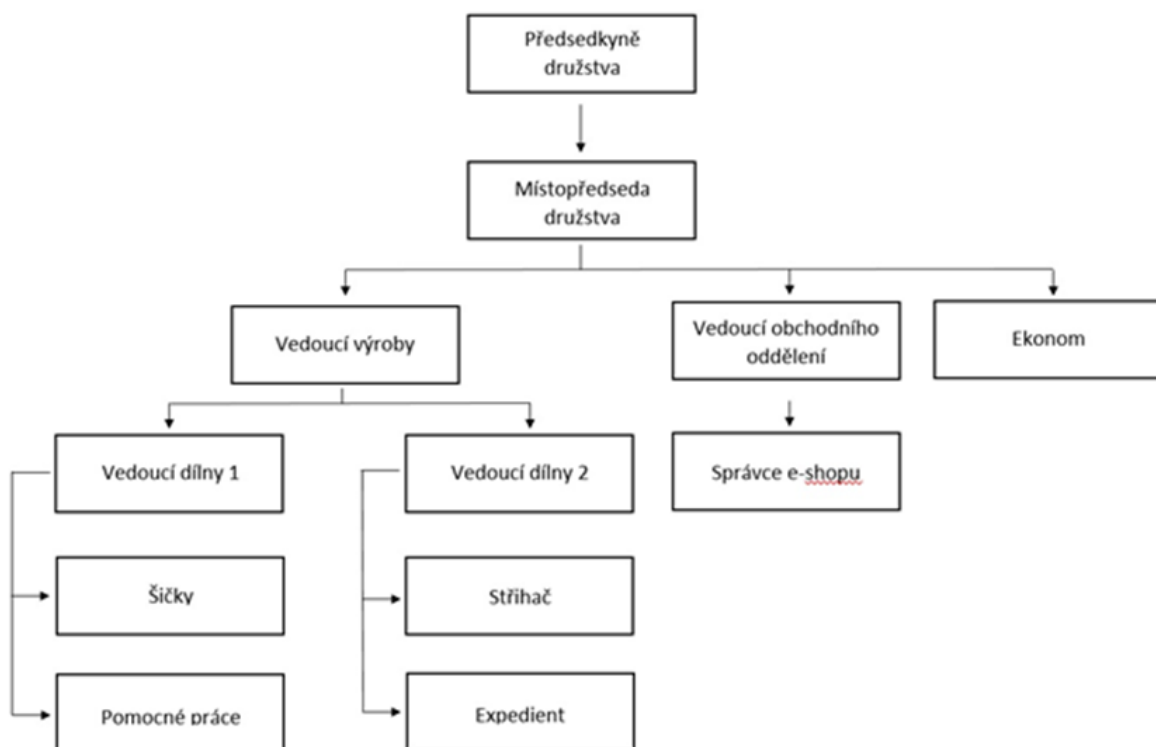
Název TEXman vznikl zkrácením a spojením slov Textilní manufaktura. Vymyslel ho zakládající člen družstva a také místopředseda Radko Dražil. Jméno bylo vybráno díky své jednoduchosti a zapamatovatelnosti. Původní logo družstva TEXman bylo v roce 2015 změněno do současné podoby.

Obrázek 3 Logo družstva TEXman

Zdroj: Družstvo TEXman (c2018)

Vzhledem k charakteru malého podniku (obrázek 8) se jedná typově spíše o rodinnou firmu, kde každý zaměstnanec vykonává více pracovních pozic. Podle organigramu je patrné, že se v podniku prosazuje liniová organizační strukturu, která je typická pro stádium vývoje malého podniku. Pozice a vztahy nadřízenosti a podřízenosti jsou uspořádány a orientovány vertikálně. Každý nadřízený má jasně přidělené podřízené a každý podřízený má jasně přiděleného nadřízeného.

Obrázek 4 Organigram družstva TEXman

Zdroj: Vlastní zpracování dle firemní organizační struktury

Výhodami této struktury jsou snížení kompetenčních konfliktů, průhlednost daného systému, lepší možnost kontroly nadřízeným pracovníkem a jednoznačnost, kdo je nadřízený a kdo je podřízený. Bohužel tato struktura má i své nevýhody, například dlouhé cesty mezi řídicími místy a tím i zhoršení komunikace v důsledku řídicích mezičlánků.

Poslání družstva TEXman

Posláním je navázat na tradici textilní výroby na Liberecku při současném uplatňování principů sociálního podnikání. Svoji činností vytvářet vhodné pracovní příležitosti pro osoby, které jsou v důsledku svých sociálních nebo zdravotních hendikepů, ale i bydlištěm v sociálně vyloučené lokalitě a nedostupností jiného vhodného zaměstnání, znevýhodněny na trhu práce.

Vize družstva TEXman

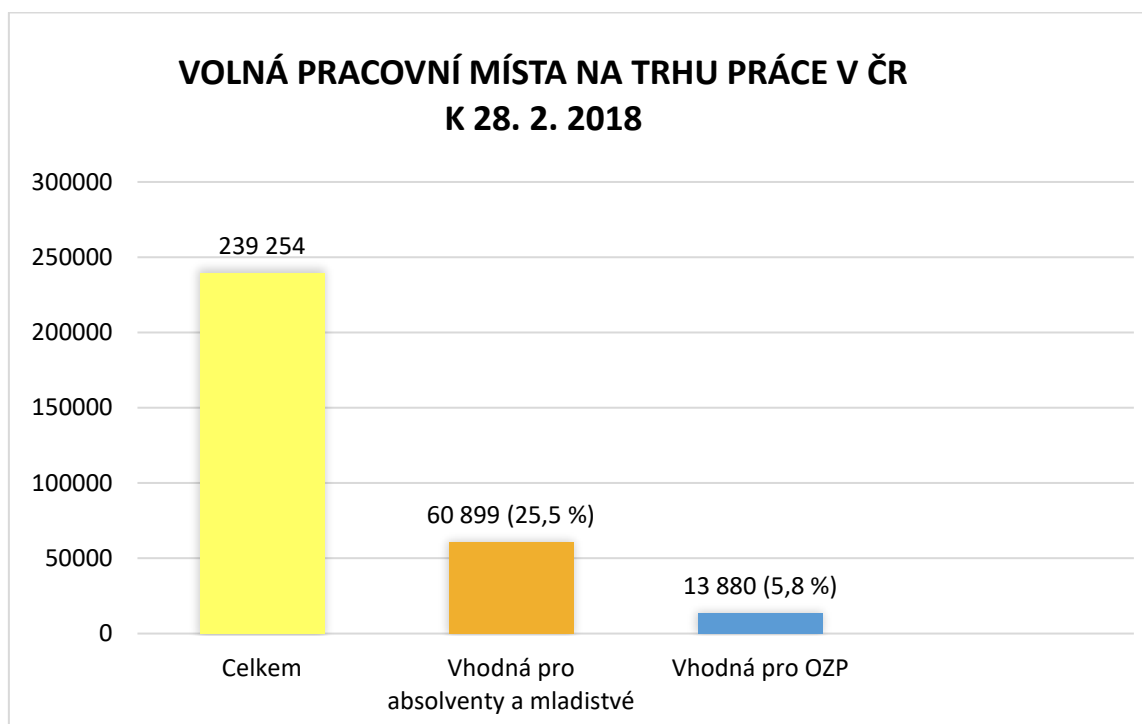
Vizí podniku je vybudovat stabilní, ekonomicky nezávislou sociální firmu, která zajistí svým zaměstnancům vhodnou a smysluplnou práci s odpovídajícím finančním ohodnocením.

Cíl družstva TEXman

Cílem sociálního podniku je v horizontu následujících 5 let vybudovat sociální podnik s funkční a stabilní ekonomikou, nezávislý na vnějších zdrojích dodatečného financování. Rádi by ve výhledu následujících let poskytli stabilní zaměstnání v rámci společnosti přibližně 25 zaměstnancům, tj. do roku 2020 zajistit práci minimálně pro 20 osob z cílových skupin a 5 dalších zaměstnanců.

2.2 Struktura uchazečů o zaměstnání v ČR se zaměřením na znevýhodněné osoby na trhu práce

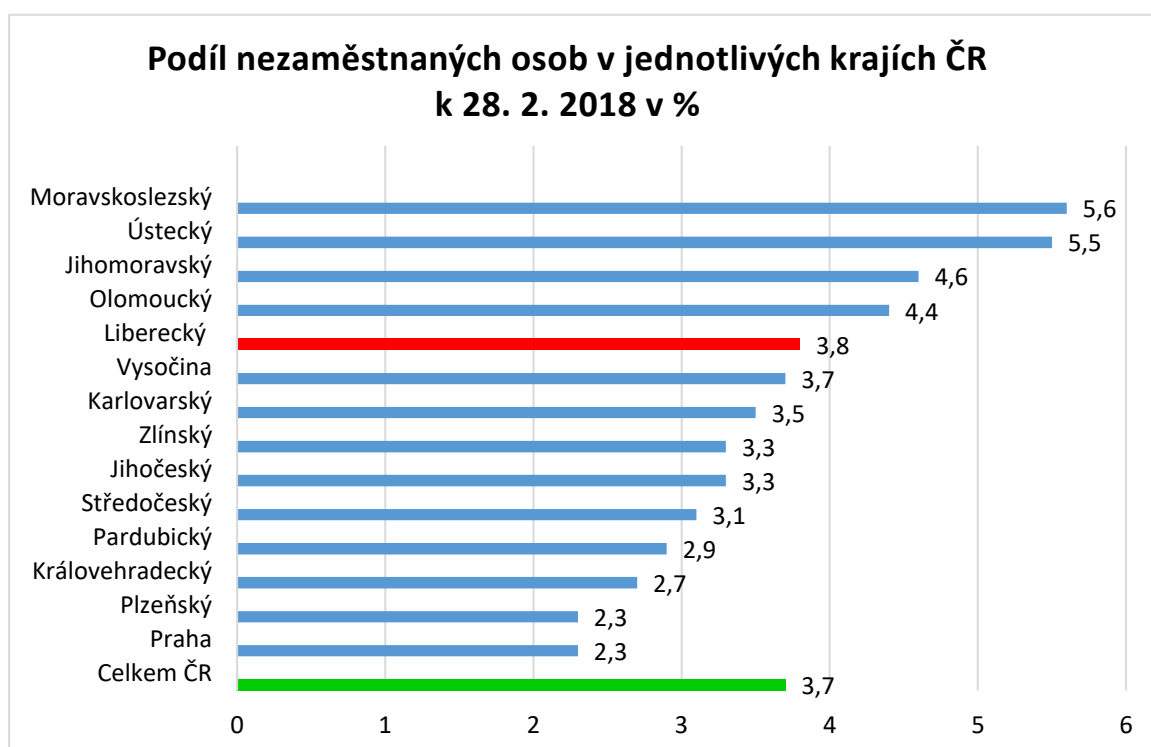
Nezaměstnanost od roku 2013, kdy byla 8 %, měla kolísavý charakter s klesající tendencí. Podle údajů úřadu práce, nezaměstnanost ke konci měsíce února roku 2018 v České republice dosahovala 3,7 % a úřad práce evidoval celkem 239 254 volných pracovních míst, kdy na jedno volné pracovní místo připadalo v průměru 1,2 uchazeče. Pro osoby se zdravotním postižením (OZP) bylo z celkového počtu nahlášených volných míst, vhodných pouze 13 880, což představuje 3,3 OZP na jedno volné pracovní místo. Pro absolventy a mladistvé bylo 60 899 vhodných volných pracovních míst a na jedno volné místo připadalo 0,2 uchazeče této kategorie. (Úřad práce ČR, 2018)

Obrázek 5 Volná pracovní místa na trhu práce v ČR k 28. 2.

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů Úřadu práce ČR (2018)

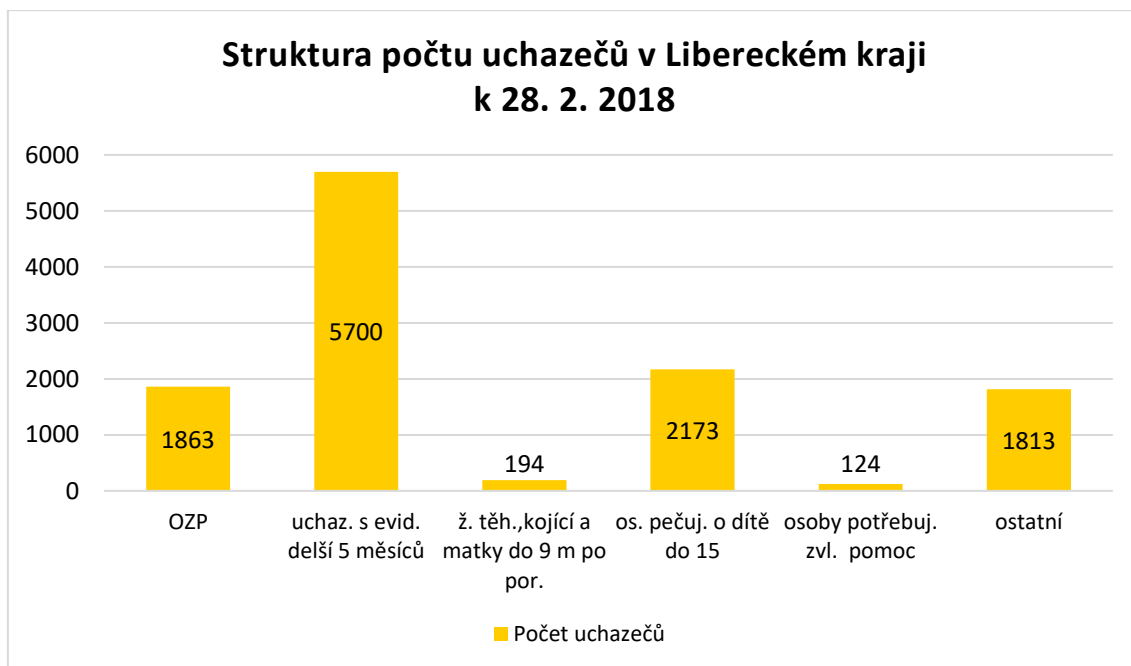
Příložený obrázek 6 ukazuje míru nezaměstnanosti v jednotlivých krajích České republiky. V Libereckém kraji, kde se nachází sídlo vybraného podniku, byl podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15 až 64 let pouze lehce vyšší než celorepublikový průměr (3,7 %). Přesto patří mezi kraje s vyšší mírou nezaměstnanosti.

Obrázek 6 Podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých krajích ČR k 28. 2. 2018 v %

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů Krajské pobočky Úřadu práce ČR v Liberci (Malkovský, 2018)

Důležitým prvkem k pochopení záměru družstva TEXman a ostatních společností, které se zabývají integrací osob znevýhodněných na trhu práce je struktura uchazečů. V případě Libereckého kraje je tato struktura znázorněná za měsíc únor 2018. Graf na obrázku 7 rozděluje uchazeče na osoby OZP; uchazeče s evidencí delší 5 měsíců na Úřadě práce ČR; ženy těhotné, kojící a matky do 9 měsíců po porodu; osoby pečující o dítě do 15 let; osoby potřebující zvláštní pomoc a ostatní.

Obrázek 7 Struktura počtu uchazečů v Libereckém kraji k 28. 2. 2018

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů Úřadu práce ČR (2018)

Z čísel uvedených na obrázcích 5, 6 a 7 vyplývá, že zaměření na určité skupiny uchazečů, převážně na znevýhodněné osoby má své opodstatnění a ze sociálního hlediska má tato podpora smysl. Bohužel i přes nízkou nezaměstnanost je málo vhodných pracovních pozic pro osoby zdravotně postižené a pro absolventy a mladistvé.

2.3 Zhodnocení vybraných principů udržitelného podnikání v družstvu TEXman

Propojení principů udržitelného rozvoje a společenské odpovědnosti na úrovni podniku, je jedna z možností, jak vystihnout udržitelné podnikání. Zdálo se být nejlepší propojit tyto koncepty při hodnocení družstva TEXman, vzhledem k existenci ekonomického, sociálního a environmentálního pilíře v obou koncepcích.

Družstvo TEXman se zabývá všemi pilíři udržitelného rozvoje, avšak primárními pilíři jsou sociální a environmentální. Uvědomují si, že pro ekonomicky aktivní subjekt je důležitý i ekonomický pilíř ke splnění principů udržitelného rozvoje a samotného podnikání. Přestože jsou v družstvu nastaveny procesy se zřetelem na sledování ekonomické efektivity

jednotlivých zakázek, dlouhodobé ekonomické udržitelnosti podnikání a vyhodnocování nákladovosti jednotlivých obchodních případů. Nepovažují ekonomický pilíř za základní vzhledem k jejich poslání. Z tohoto důvodu v bakalářské práci jsou podrobněji vysvětleny pouze pilíře sociální a environmentální. Každý z nich je samozřejmě provázaný s ekonomickým pilířem, na hledisko je v práci poukázáno.

Je potřebné si stanovit principy udržitelného podnikání, které se použijí ke zhodnocení družstva TEXman. Problematika udržitelnosti je velmi rozsáhlé téma a není jednoduché vybrat určité principy, podle kterých se bude družstvo hodnotit. Z tohoto důvodu a po poradě s konzultantem práce, který má dlouholeté zkušenosti s podnikáním a je v družstvu TEXman od počátku jeho založení, se stanovily principy, které se budou hodnotit v družstvu (tabulka 1). V tabulce jsou principy pouze ze sociálního a environmentálního pilíře vzhledem k faktu, který byl zmíněn výše.

Tabulka 1 Vybrané principy udržitelného podnikání

SOCIÁLNÍ
• Zaměstnávání minoritních a ohrožených skupin obyvatelstva
• Dopad na místní komunitu
• Soulad pracovního a osobního života
• Zajištění bezpečnosti a ochrany práce při zdraví
• Zákaz diskriminace, respektování principu rovných pracovních příležitostí
• Dodržování lidských práv na pracovišti
• Péče o vzdělání a rozvoj zaměstnanců
• Spolupráce mezi společnostmi a organizacemi
ENVIRONMENTÁLNÍ
• Šetrné a správné využívání přírodních zdrojů
• Omezování negativních vlivů na životní prostředí
• Odpadové hospodaření, recyklace odpadu

Zdroj: Vlastní zpracování

2.4 Sociální pilíř

Ve všech aspektech konceptů v sociální dimenzi se jedná převážně o lidské bytosti, jejich blahobyty, veřejné uvědomění a účast veřejnosti. Ve vybraném podniku si od počátku uvědomovali nutnost vzájemné pomoci a brali v úvahu, že každý lidský čin, převážně v podnikání, má dopad na životní prostředí, biodiverzitu. Podnik vznikl za účelem návratu k tradici textilní výroby v regionu Liberecka. Hlavní motivací bylo vytvořit vhodné pracovní příležitosti pro osoby znevýhodněné na trhu práce a osoby hendikepované. Tato skutečnost je zmíněná v poslání, cíli a vizi rozvoje podniku. Za podpory Evropského sociálního fondu družstvo TEXman mohlo zahájit svoji výrobní činnost a začít splňovat své stanovené cíle. Ty se postupem času a s vývojem podniku mění. V nynější době patří mezi sociální cíle podniku vytvořit šest nových pracovních míst a dále podporovat nové i stávající zaměstnance.

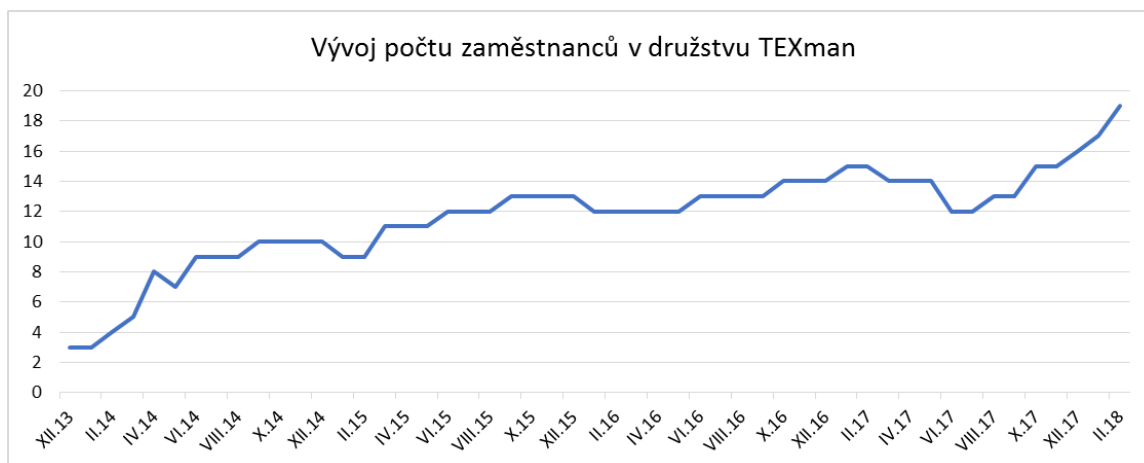
2.4.1 Snižování nezaměstnanosti a podpora sociálního začleňování

Ve stanovách družstva TEXman je zakotveno, že se hlásí k principům sociálního podnikání, tím přispívá ke snižování nezaměstnanosti a podpoře sociálního začleňování, především v okrajových oblastech společnosti. To znamená, že nejméně 40 % zaměstnanců pochází ze skupin osob znevýhodněných na trhu práce. Do této skupiny osob můžeme zařadit matky na mateřské dovolené, osoby dlouhodobě nezaměstnané, mentálně či zdravotně postižené, absolventy škol evidované na úřadu práce, oběti trestných činů, osoby starající se o osobu blízkou, osoby bez přístřeší aj.

Pro osoby zdravotně postižené je vhodných volných pracovních pozic na trhu práce velmi málo, pouhých 5,8 %. Pro studenty a mladistvé je procento o něco vyšší, přesněji 25,5 % (obrázek 5). Navzdory všeobecnému poklesu nezaměstnanosti vlivem zlepšující se hospodářské situace je v Liberci nadprůměrná nezaměstnanost. Ke konci měsíce února (k 28. 2. 2018) evidoval Úřad práce ČR v okrese Liberec podíl nezaměstnaných 4,2 %, což je více než údaj za celý kraj 3,8 % (obrázek 6) a více než údaj za celou Českou republiku 3,7 %. V absolutních číslech se pak nezaměstnanost v Libereckém kraji může vyjádřit číslem 11 867 uchazečů o zaměstnání. Klíčovým problémem je skutečnost, že převládající skupinou ze všech uchazečů v únoru 2018 jsou osoby znevýhodněné na trhu práce (obrázek 7).

Liberecký kraj patří mezi kraje s nejnižším počtem sociálních podniků podle volně přístupného adresáře sociálních podniků vydaným Ministerstvem práce a sociálních věcí. Z celkových 216 sociálních podniků jsou v kraji pouze dva zaregistrované sociální podniky. (MPSV, c2018)

Ze všech těchto důvodů se družstvo TEXman snaží vytvářet alternativní pracovní příležitosti osobám, které jsou v důsledku svých sociálních či zdravotních hendikepů nebo bydlištěm v sociálně vyloučené lokalitě a nedostupnosti jiného vhodného zaměstnání vyloučeni z běžného trhu práce. Cílem je snížit dlouhodobou nezaměstnanost lidí z cílových skupin. Začleňování těchto lidí je zde bráno jako nedílná součást udržitelného rozvoje ze stránky ekonomické a sociální. Sociální dopad na společnost ukazuje skutečnost, že od roku 2013 do roku 2018 družstvo zaměstnalo dohromady 31 zaměstnanců, z nichž 19 bylo zdravotně postižených, 7 dlouhodobě nezaměstnaných a 2 byli absolventi bez potřebné praxe. Tři zdravotně postižení zaměstnanci skončili ze zdravotních důvodů, dva na vlastní žádost bez udání důvodu a jeden odešel do starobního důchodu. Sedm zaměstnanců se adaptovalo na pracovní proces a vrátilo se na volný pracovní trh. Díky získání stabilního zaměstnání mají zaměstnanci možnost řešit další související problémy (bydlení, osobní vztahy, zadluženost, exekuce, chybějící praxe).

Obrázek 8 Vývoj počtu zaměstnanců v družstvu TEXman v letech 2013 - 2018

Zdroj: Vlastní zpracování dle podkladů družstva TEXman

Od roku 2015 v družstvu probíhá povinná praxe studentů Střední průmyslové školy textilní v Liberci. Doposud v družstvu vykonalo praxi 7 studentů a dvakrát ročně se pořádají tematické exkurze pro žáky Střední odborné školy v Liberci, poskytující speciální

pedagogickou péči v učebních oborech, šička, švadlena a pro žáky praktické školy. Díky této spolupráci se školou se družstvem podařilo zaměstnat dvě zdravotně postižené dívky.

2.4.2 Péče o zaměstnance

Družstvo TEXman při práci se svými zaměstnanci bere v potaz jejich individuální situaci a konkrétní příčiny jejich selhávání. Ať už se jedná o zdravotní komplikace, péči o děti nebo jiné blízké osoby, předluženost a exekuce. Tato činnost je důležitá pro soulad pracovního a osobního života zaměstnance. Při zařazení zaměstnance do pracovního procesu mají na pracovišti k dispozici uvádějícího pracovníka a to nejméně po dobu půl roku, který se snaží pomoci novému zaměstnanci se adaptovat. Družstvo má tu zkušenost, že možnost obracet se na konkrétního spolupracovníka zkracuje dobu zácvičení a přináší lepší vztahy na pracovišti. Respektují princip rovných pracovních příležitostí a vytváří pro každého nového zaměstnance individuální plán rozvoje. Úspěchem je stabilizace zaměstnance a dlouhodobá udržitelnost jeho místa, ale také získání praxe, zkušeností a pracovních návyků, jako předpoklad možného získání dalšího vhodného zaměstnání na volném trhu práce.

Péčí o své zaměstnance tráví vedení družstva velkou část svého času. Věnuje se zácvičení zaměstnanců na jednotlivé pracovní pozice a individuálně jim přizpůsobuje pracoviště. S tím souvisí i bezpečnost a ochrana zdraví při práci a zajištění osobních ochranných pracovních pomůcek pro dané pozice. Jednou z hlavních předností podniku je možnost volby délky pracovní doby a přestávek dle potřeby. Tuto možnost využívají téměř všichni zaměstnanci (zdravotní omezení, doprava, péče o děti aj). U šiček se sníženou pracovní schopností se rozhodli snížit normy, a to s ohledem na jejich nižší pracovní výkon. V dílnách je neformální atmosféra, zaměstnance pravidelně informují o plánech společnosti a zapojují je do rozhodování o vlastní výrobě, společně řeší nové výrobní postupy, vybírají dezény materiálů pro vyráběné produkty apod.

Zvyšování kvalifikace a vzdělávání zaměstnanců na dílnách nebo zaměstnanců z administrativy společnosti je jednak nástrojem ke zlepšení výsledků ve výrobě, tak také ke zvýšení motivace k uplatnění se na běžném pracovním trhu. Manažerský tým společnosti se vzdělává, nejen v oblasti sociálního podnikání a práce se znevýhodněnými zaměstnanci, ale i v oblasti ekonomiky a podnikání.

Družstvo je členem Svazu českých a moravských výrobních družstev (SČMVD), pravidelně se zúčastňuje setkávání členů Asociace zaměstnavatelů zdravotně postižených, v rámci níž, se zapojili do projektu sociálního podniku Ergotep, zaměřeného na oblast sociálního podnikání.

Pro všechny nové zaměstnance je v období prvních šesti měsíců po nástupu připravený program zvyšování kvalifikace. U zaměstnankyň na pozicích šiček se zaměřují na obsluhu šicího stroje a techniku šití nad rámec základních dovedností. Zaměstnanci na pozicích manažerských a obchodních si prohlubují znalosti o technologiích a materiálech. Expedienti si osvojují práci s počítačem a programy, které pomáhají ulehčit chod podniku ve vztahu k expedici zboží.

2.4.3 Spolupráce s institucemi zaměřené na podporu znevýhodněných skupin

Družstvo během své podnikové činnosti spolupracovalo s několika organizacemi, které se snaží pomáhat znevýhodněným skupinám osob.

V současnosti se zapojují do projektu Srdcerváči (c2018) – Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Od roku 2013 jsou Srdcerváči významným fundraisingovým a osvětovým projektem, který veřejnosti ukazuje, že osoby zdravotně postižení chtějí a mohou pracovat. Finanční prostředky, které díky katalogu jedinečných zážitků a dárků získají, jsou poté jednou ročně rozděleny v grantovém řízení jednotlivcům, kteří se přes své onemocnění či úraz rozhodli stát se drobnými podnikateli, nebo organizacím, které zaměstnávají více než padesát procent osob zdravotně postižených. Družstvo TEXman přispělo do katalogu spacími vaky pro děti a sety polštářů a dek, které si lidé mohli zakoupit na webových stránkách tohoto nadačního fondu. Družstvo se v projektu účastnilo také grantového řízení a získalo tak finanční prostředky na nákup potřebných strojů pro ulehčení práce zdravotně postiženým zaměstnancům, například stolní řezačky. Významnou pomoc, kterou Srdcerváči také nabízí a družstvo TEXman toho využilo, je expertní dobrovolnictví. V e-katalogu projektu si družstvo mohlo vybrat svého expertního dobrovolníka z řad zkušených manažerů, ředitelů a podnikatelů, který jim poskytl hodnotné a zajímavé rady ohledně jejich podnikání.

V rámci Asociace zaměstnavatelů zdravotně postižených se družstvo TEXman zapojilo do projektu sociálního podniku Ergotep (c2018). V současnosti je Ergotep lídrem integračního sociálního podnikání v ČR i Evropě. Zaměstnává, tvoří unikátní projekty a vzdělává sociální sféru i společnost jako celek. Zajišťují svým zákazníkům v rámci jejich e-shopů stabilně vysoký komfort servisu na klíč včetně logistiky a distribuce, jak v ČR, tak v zemích střední Evropy. Významnými zákazníky, kteří využívají jejich služeb, jsou společnosti Tescoma, Hamé nebo Vileda. Ergotep zaměstnává skoro 300 zaměstnanců, z toho 84 % OZP. Družstvo TEXman se účastnilo vzdělávacího programu Ergoeduka, který vzdělává a poskytuje poradenství v oblasti sociálního podnikání. Během dvou dnů proběhla stanovená výuka a exkurze společnosti Ergotepu. Tato společnost se stala pro družstvo inspirací a rádcem v podnikání.

Při podpoře osob zdravotně postižených družstvo TEXman dlouhodobě spolupracuje s agenturou podporovaného zaměstnávání Rytmus Liberec (c2018). Agentura poskytuje sociální rehabilitaci formou podporovaného zaměstnávání, pracovní rehabilitaci, vzdělávací aktivity a poradenskou činnost v oblasti zaměstnávání lidí se znevýhodněním. Starají se o lidi se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním, převážně o lidi s mentálním postižením, kteří chtějí získat a udržet si zaměstnání v běžném pracovním prostředí. Novým zaměstnancům, se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním, které družstvo TEXman zaměstná, pomáhá při adaptaci na pracovní proces vyškolená asistentka z této agentury. Její intenzivní pomoc trvá 1-3 měsíce, poté se s ní družstvo setkává pravidelně jednou za půl roku. Zaměřují se na posílení osobních kompetencí a dovedností podporovaných osob.

Velkým přínosem pro družstvo je spolupráce s neziskovou organizací NESsT (c1992-2017), zabývající se podporou sociálního podnikání. Působí v několika zemích po celém světě a od roku 2016 i v České republice. Zde si vybrali ke spolupráci první dvě organizace, z nichž jednou je TEXman. S přidělenou mentorkou se zaměřili na zefektivnění jejich business modelu a sledování ekonomických ukazatelů s cílem dosáhnout co největšího sociálního dopadu – vytváření podmínek pro zaměstnávání dalších znevýhodněných zaměstnanců, jejich podporu a důstojné finanční ohodnocení s důrazem na dlouhodobou udržitelnost pracovních míst. Pomalu, ale postupně se družstvo začíná více zabírat ekonomickou stránkou podniku, která je neodmyslitelná pro úspěšné a udržitelné podnikání.

V březnu 2018 započala spolupráce s Potravinovou bankou Libereckého kraje (c2002-2018). Družstvo dostává potraviny a jiný sortiment zdarma za menší poplatek, který pokryje

náklady banky. Jedná se o velmi různorodé potraviny, nápoje a drogistické zboží. Díky potravinové bance a její podpoře zaměstnanci, kteří mají menší příjmy z důvodu zkrácených úvazků, ušetří nutné náklady na potraviny a zlepší se jim jejich životní situace.

Další aktivity družstva TEXman

Dalším zajímavým projektem, ve kterém družstvo TEXman figuruje, je Slušná firma (c2018). Tento projekt propojuje a podporuje firmy, které myslí a chovají se podobně, tj. společnosti stavící na principech slušnosti, pro které jsou peníze prostředkem k užítku ostatním a které se snaží balancovat zájmy všech pěti hlavních zúčastněných stran (vlastníci, zaměstnanci, zákazníci, komunita, planeta). V současnosti je registrovaných slušných firem 64, včetně družstva TEXman, ve 14 oborech s jedním cílem.

V roce 2017 se TEXman stal finalistou 4. běhu akceleračního programu Impact First (podpořeného Českou spořitelnou) v pražském Impact Hubu, zde se zaměřili na marketing sociálního podniku.

2.5 Environmentální pilíř

Každá společnost svými aktivitami nějakým způsobem ovlivňuje vnější prostředí. V první řadě se jedná o kontakt se zainteresovanými skupinami, kterými jsou zákazníci, dodavatelé, odběratelé, veřejnost, nebo stát. Pro svou činnost potřebuje firma výrobní faktory ve formě práce, půdy a kapitálu, které spotřebovává. Aby tato firemní spotřeba a následně i produkce splňovaly koncept udržitelnosti, je zapotřebí brát v úvahu podmínky udržitelnosti a stavět se k nim zodpovědně. Společnost si musí uvědomovat tyto vlivy v rámci možností stanovených úrovní vnějšího prostředí, ale také typem odvětví, ve kterém společnost operuje.

Základním krokem k ekologickému chování je ekologické myšlení a vlastní iniciativa. Družstvo TEXman si uvědomuje možnost negativního dopadu své činnosti na životní prostředí, z tohoto důvodu dbá na ekologické řešení své výroby a šetrné chování k planetě Zemi. Snaží se podporovat pozitivní vztah k životnímu prostředí a ochranu přírody při všech pracovních i společenských aktivitách.

2.5.1 Dodavatelé

Vlastním průzkumem (interní - výzkum konkurenčních podniků) v družstvu zjistili, že většina tkanin ke zpracování v České republice se dováží z Pákistánu, Číny či Indie a to i u firem honosících se na svých produktech logem „český výrobek“. V ČR byly produkty ušity, ale potřebný materiál již z Česka nebyl, a to přesto, že jsou stále v Česku firmy, které jsou schopny tkaninu utkat, upravit a potisknout. A pro které slovo kvalita není prázdným pojmem. Z udržitelného pohledu primární environmentální prospěch spočívá ve snižování emisí a hluku, jež jsou mnohem nižší z důvodu krátkých dopravních vzdáleností. Z ekonomického hlediska jde o podporu domácí ekonomiky a zvyšování hrubého domácího produktu.

Proto družstvo nakupuje materiál pro svou výrobu a především spolupracuje s českými dodavateli v okruhu maximálně 150 km. Družstvo se snaží, aby původ jejich výrobků byl pouze český, ale bohužel toto nejde na 100 % uskutečnit, musí spolupracovat i s podniky, které přepravují zboží z ciziny. Následuje krátký výčet nejvýznamnějších partnerů, se kterými družstvo spolupracuje nebo bude v nejbližší budoucnosti spolupracovat:

- Libštátský textilní závod spol. s r. o. je zavedená česká tkalcovna, založená v 19. století. Bude hlavním dodavatelem pestře tkaných tkanin. Své sídlo má v obci Libštát v Libereckém kraji nedaleko Turnova. Převážnou část své produkce zatím vyváží do vyspělých zemí, v České republice úspěšně prodává především tradiční dětské tkané pleny.
- Linmaster, s. r. o. se zabývá výrobou lněných a bavlněných tkanin a tkanin ze směsi bavlna/len. Bude dodavatelem především alternativních tkanin, jako je len a BIO bavlna. Společnost sídlí ve městě Šumperk, které se nachází v Olomouckém kraji.
- Velveta a. s. je tkalcovna, úpravna a tiskárna bavlněných tkanin, specialista na těžší kordové tkaniny a bavlněné tisky. Náplní práce společnosti je i výroba a prodej tkanin na lůžkoviny. Společnost sídlí na hranicích s Německem ve městě Varnsdorf.
- La Linea s. r. o. ve Dvoře Králové nad Labem se zabývá digitálním tiskem a sítotiskem, dále prodává designové látky. V minulosti družstvo se společností spolupracovalo při dodávkách textilu pro zakázku Hospic sv. Lazara. Do budoucna plánuje s touto společností spolupracovat i nadále ve formě tisku tkanin.

2.5.2 Výrobky a výroba

Družstvo TEXman vyrábí environmentálně šetrné výrobky. Převážná většina materiálů (výplň, povrchový materiál) používaných pro současné výrobky, tj. polštáře, přikrývky chrániče, má certifikaci ÖKO-TEX Standard 100. Certifikaci, která dokládá, že se jedná o zdravotně nezávadný materiál. Prakticky všechny materiály využívané ve výrobě lze po skončení životnosti produktu recyklovat. V družstvu sledují celý proces výroby materiálů, požadují, aby byl zaručen jejich český původ, od tkaní včetně dalších úprav až po tisk.

Udržitelná spotřeba a výroba družstva TEXman je definována, jako minimalizující spotřebu přírodních zdrojů a produkci odpadů, zároveň nepoužívání toxických látek nebo škodlivin v průběhu celého výrobního cyklu výrobku. To znamená, že se družstvu rozhodli vyrábět textil natolik udržitelně, jak je to možné, využívají každý centimetr tkaniny, aby minimalizovali plýtvání, a lůžkoviny šijí tak, aby sloužily dlouho v souladu s jejich filozofií.

Kromě bavlny a přírodních surovin, jako len nebo konopí používají převážně recyklované materiály. Přebývajícím zbytkovým materiálem, který vznikne při šití výrobků, prodávají společností, které se zabývají recyklací těchto materiálů.

Minimálně 50 % zisku investují zpátky do rozvoje podniku, což je v souladu se stanovami družstva. Do obnovy zařízení družstvo investovalo v roce 2016 54 000 Kč na nákup strojního vybavení, které bylo spolufinancováno Úřadem práce v Liberci na zřízení chráněného pracovního místa. V roce 2017 se investice zvýšily na 67 000 Kč. V roce 2018 investovali 250 000 Kč. Družstvo investuje převážně do úsporných strojů a spotřebičů třídy A+, dodržují zásady úspor energie na pracovišti a má zaveden vnitřní předpis pro nakládání s odpady. Nové šicí stroje zakoupené v lednu 2018 šetrně hospodaří s energií, spotřebovávají energii pouze v momentě, když stroj šije. U starších typů strojů se energie spotřebovává po celou pracovní dobu. Vzhledem k nákupu nových strojů v lednu 2018, lze pouze odhadovat výši úspor. Avšak dodavatel těchto strojů garantuje úsporu energie až 70 % oproti starším typům strojů. To by se dalo ověřit po delší době užívání.

V neposlední řadě družstvo TEXman provozuje výrobu v budově, která plně vyhovuje požadavkům na provozování sociálního podniku. Prošla rekonstrukcí, je kompletně zateplena a vytápěna úsporným kotlem na spalování dřeva a uhlí.

Nová produktová řada

Nově družstvo TEXman začíná se zavedením výroby designového povlečení, které bude plně odpovídat požadavkům tzv. slow fashion. Příznivci tohoto hnutí nakupují výrobky u lokálních výrobců a kladou větší důraz na fair trade, environmentální a sociální udržitelnost výroby či recyklaci. Družstvo plánuje vyrábět pouze z materiálů, které dlouhodobě vydrží, jsou ekologicky šetrné a jsou tkané na území České republiky. Bude spolupracovat s českými designéry, kteří navrhnu vzor povlečení. Bude se jednat spíše o propagaci samotných designerů než o samotný výrobek. Tento způsob je velmi zajímavým pojetím marketingové propagace výrobku. Časem se ukáže, jestli zaměření na slow fashion bylo správné rozhodnutí.

3 Vyhodnocení udržitelnosti v družstvu TEXman

Orientace pouze na krátkodobý zisk může vést k důsledkům, které jsou v přímém rozporu s konceptem udržitelného rozvoje - rozvoje, který respektuje i sociální a environmentální aspekty života na planetě Zemi. To však neplatí u družstva TEXman.

Družstvo TEXman vychází z přesvědčení, že ekonomický rozvoj podniku není možný bez sociálního pokroku, ochrany životního prostředí a respektu k místním komunitám. V následujících letech, kdy družstvo doufá ve větší zisky, by rádi více investovali do udržitelného rozvoje. Přestože kapitálové investice do sociální politiky a ochrany životního prostředí jsou velmi náročné z krátkodobého hlediska, tak v dlouhodobé perspektivě by družstvu mohly přinést konkurenční výhodu na lokálních trzích.

Družstvo vzniklo za účelem obnovení tradice textilní výroby v regionu Liberecka a podpory znevýhodněných osob na trhu práce. Bohužel je obecně známé, že osoby zdravotně postižené, matky s dětmi či lidé bez praxe hůře hledají pracovní pozice. Z těchto důvodů se družstvo hlásí k principům sociálního podnikání, tím přispívá ke snižování nezaměstnanosti a podpoře sociálního začleňování. Vytváří alternativní pracovní příležitosti s cílem snížit dlouhodobou nezaměstnanost lidí z cílových skupin. Začleňování těchto lidí je zde bráno jako nedílná součást udržitelného rozvoje ze stránky ekonomické a sociální.

V sociálním pilíři je záměrem motivovat osoby potýkající se s problémy při hledání zaměstnání, k tomu, aby práci získaly, osvojily si potřebné kompetence, jako jsou sociální a pracovní dovednosti a pracovní návyky a zaměstnání si hlavně dlouhodobě udržely. Družstvo nabídkou vhodného zaměstnání v sociální firmě, která je pro ně místně dostupná, navazuje na aktivity Úřadu práce ČR a neziskových organizací, které pracují s dlouhodobě nezaměstnanými klienty a snaží se je motivovat a připravovat na otevřený trh práce. Zajištění stability v oblasti zaměstnání je základním předpokladem k řešení dalších problémů, jako je chudoba, závislost na státu ve formě sociálních dávek, zadluženost, bydlení aj. To souvisí s ekonomickým pilířem, kde k celkovému přínosu pro naši ekonomiku je také třeba připočítat i daně, sociální a zdravotní pojištění, které zaměstnanec i výrobce odvádí aj.

Družstvo TEXman při práci se svými zaměstnanci bere v potaz jejich individuální situaci a konkrétní příčiny jejich selhávání. Věnuje se zácviku zaměstnanců na jednotlivé pracovní pozice a individuálně přizpůsobuje pracoviště. Při zařazení zaměstnance do pracovního

procesu poskytuje uvádějícího pracovníka a to nejméně po dobu půl roku, který se snaží pomoci novému zaměstnanci se adaptovat. Důležitým nástrojem ke zlepšení výsledků ve výrobě či ke zvýšení motivace zaměstnanců je zvyšování kvalifikace a vzdělávání zaměstnanců na dílnách nebo zaměstnanců z administrativy společnosti.

Družstvo uznává svoji odpovědnost za vytváření udržitelné budoucnosti nejen pro svoje zaměstnance, ale také pro okolní komunity i celou planetu. Spolupracuje s mnoha organizacemi a účastní se projektů, které pomáhají znevýhodněným lidem. Spolupracuje s osvětovým a fundraisingovým projektem Srdcerváči, s agenturou podporovaného zaměstnávání Rytmus Liberec, dále s projektem Slušná firma, jenž podporuje firmy, které myslí a chovají se podobně. Nově spolupracuje s neziskovou organizací NESsT nebo s Potravinovou bankou Libereckého kraje. V neposlední řadě se účastnilo projektu sociálního podniku Ergotep. Snaží se naplňovat principy sociálního podnikání ve všech svých podnikatelských činnostech v souladu s jejich filozofií.

Snaží se o změnu neudržitelných vzorců spotřeby, které souvisí s ekonomickým pilířem, jako snížit vstupy a výstupy družstva. Avšak záměr v družstvu je spíše environmentální, než ekonomický. Družstvo dbá na ekologické řešení své výroby a šetrné zacházení se zdroji. Používá zdravotně nezávadný materiál, minimalizuje vstupy do podniku a výstupy z podniku, které posléze recykluje nebo je prodává k dalšímu zpracování. Prakticky všechny materiály využívané ve výrobě lze po skončení životnosti produktu recyklovat. V družstvu sledují celý proces výroby materiálů, požadují, aby byl zaručen jejich český původ, od tkaní včetně dalších úprav až po tisk. Vybírají si pouze spolupráci s českými dodavateli, prospěch spočívá ve snižování emisí a hluku, jež jsou mnohem nižší z důvodu krátkých dopravních vzdáleností. V neposlední řadě družstvo provozuje výrobu v budově, která prošla rekonstrukcí, je kompletně zateplena a vytápěna úsporným kotlem na spalování dřeva a uhlí.

I když se zaměřují spíše na sociální a environmentální aspekty udržitelného rozvoje, přičemž jejich dopady ovlivňují i ekonomickou dimenzi, snaží se o udržitelný zisk, který je důležitý pro dlouhodobé úspěšné podnikání. Toto hledisko je podpořeno vizí družstva, ve které si představuje vybudování stabilní, ekonomicky nezávislé sociální firmy. Investuje minimálně 50 % ze zisku zpět do podniku, což je v souladu se stanovami družstva. Že družstvo myslí udržitelně a tím i dlouhodobě, představuje fakt, že investuje převážně do úsporných strojů a spotřebičů třídy A+ a dodržuje zásady úspor energie. Nové šicí stroje zakoupené v lednu 2018 šetrně hospodaří s energií.

Strategií udržitelného rozvoje se družstvo TEXman dlouhodobě zabývá s cílem vytvoření trvale udržitelné hodnoty ve všem, co dělá. Je přesvědčeno, že úspěšné podnikání nelze provádět bez dlouhodobých investic do všech pilířů udržitelnosti: sociální, environmentální a ekonomický.

Tabulka 2 vyhodnocuje výše zmíněné informace současného stavu aplikovaných principů udržitelného podnikání v družstvu TEXman. V tomto případě byly pouze dva stupně hodnocení: splňuje a částečně splňuje. Principy, které mají hodnocení **splňuje**, nevyžadují již v současnosti další rozvoj. Oranžově označené **částečně splňuje**, znamená, že by se družstvo mohlo lépe či více zapojovat do aktivit, které tyto principy rozvinou.

Tabulka 2 Zhodnocení vybraných principů udržitelného podnikání v družstvu TEXman

SOCIÁLNÍ	
• Zaměstnávání minoritních a ohrožených skupin obyvatelstva	Splňuje
• Dopad na místní komunitu	Částečně splňuje
• Soulad pracovního a osobního života	Splňuje
• Zajištění bezpečnosti a ochrany práce při zdraví	Splňuje
• Zákaz diskriminace, respektování principu rovných pracovních příležitostí	Splňuje
• Dodržování lidských práv na pracovišti	Splňuje
• Péče o vzdělání a rozvoj zaměstnanců	Částečně splňuje
• Spolupráce mezi společnostmi a organizacemi	Částečně splňuje
ENVIRONMENTÁLNÍ	
• Šetrné a správné využívání přírodních zdrojů	Částečně splňuje
• Omezování negativních vlivů na životní prostředí	Splňuje
• Odpadové hospodaření, recyklace odpadu	Částečně splňuje
• Podpora české výroby	Částečně splňuje

Zdroj: Vlastní zpracování

4 Shrnutí zjištěných skutečností a doporučení

S ohledem na zjištěné skutečnosti je možné aktivity družstva TEXman vylepšit v oblasti udržitelnosti pomocí určitých návrhů.

Sociální návrhy

S ohledem na snahu družstva TEXman zaměstnávat znevýhodněné lidi na trhu práce, by bylo vhodné ještě více se zaměřit na spolupráci s neziskovými organizacemi Libereckého kraje, jejichž klienti jsou v důsledku svých hendikepů dlouhodobě nezaměstnaní. Rozvinout spolupráci s Jedličkovým ústavem v Liberci, na základě zkušenosti se zaměstnáním prvního klienta nebo s organizací Fokus Liberec, jejímiž klienty jsou osoby s psychiatrickým onemocněním a nalézt tak nové zaměstnance.

Další velmi zajímavá spolupráce by mohla být se společností Dolmen, která poskytuje dospělým lidem s mentálním znevýhodněním podporu, kterou potřebují k tomu, aby mohli žít v běžných domácnostech. Díky této společnosti by mohlo být zřízeno sociální bydlení pro zaměstnance, nemající vlastní a často bydlící u rodičů. Tito lidé bohužel potřebují asistenta a pro družstvo by bylo velmi náročné asistenční služby poskytovat. Organizace Dolmen má s tímto větší zkušenosti a možnosti pro poskytování této podpory.

K dalšímu rozvoji podniku jako takového může pomoci zavedení principů integrační personalistiky. Což znamená, větší spolupráci družstva se školstvím, aktivní vyhledávání zdravotně postižených osob na Vysokých a středních školách. Obecně vyhledávání znevýhodněných osob, u nichž je větší potenciál vlastního rozvoje. Družstvo by poté mělo možnost rozvoje svých stávajících zaměstnanců a pomohlo by to k jejich dlouhodobému udržení. Nemuselo by obtížně vyhledávat zaměstnance s několikaletou praxí, ale vyškolilo by si své vlastní do potřebných pozic. Čím více se bude pracovat na rozvoji zaměstnanců v dílně, tím vyšší bude kvalita podnikání a následný dlouhodobý růst. Z tohoto důvodu by mohli v budoucnosti vyrábět produkty s vyšší přidanou hodnotou, složitější na výrobu, které zvýší ekonomickou soběstačnost podniku.

Environmentální návrhy

K rozvíjení ochrany přírody a správnému využívání zdrojů by bylo vhodné aplikovat určitá environmentální opatření. Použitím vlastního zdroje vody, studny, kterou mají k dispozici a doposud ji nevyužívají. Tímto způsobem mohou šetrně hospodařit s přírodním zdrojem a dlouhodobě ušetřit na vynaložených nákladech. Výměnou zářivkového osvětlení na dílnách a v kancelářích, které jsou v provozu celý pracovní den za úspornější variantu například ledkové osvětlení, ušetří další zdroj a s ním spojené náklady. Zabudování fotovoltaických panelů, které budou využívat sluneční světlo k výrobě elektrické energie.

Dále by se na zahradě mohla postavit volnočasová terasa a vytvořit zahrádka k ekologickému využití zahrady, která v současnosti nemá žádné využití (obrázek 9). Vytvořila by se tím komunitní zahrada pro zaměstnance a přispělo by to k lepší atmosféře vzájemnosti na pracovišti.

Obrázek 9 Nevyužitá zahrada družstva TEXman

Zdroj: Vlastní fotografie (2018)

Možným způsobem recyklace zbytků větších kusů látek, které v současnosti družstvo prodává jiným společnostem, by bylo darování Zašívárně (c2017). Jedná se o libereckou veřejnou šicí dílnu, kde se každý může naučit šít. Podpora komunity, která se chce naučit šít, by možná jednou mohla znamenat nové a šikovné pracovnice do družstva nebo do jiných šicích dílen. Dále by družstvo mohlo vymyslet novou produktovou řadu, při jejíž výrobě by využily zbytky látek.

V neposlední řadě by družstvo mohlo realizovat průzkum vlastního souboru otázek mezi svými zaměstnanci a skupinou znevýhodněných lidí na trhu práce, například v organizacích, se kterými družstvo spolupracuje. Otázky by byly zaměřené na aspekty udržitelného podnikání s ohledem na možnost uplatnění v práci družstva, benefity pro zaměstnance, podpora místní komunity, environmentální ochrana přírody, aj.

K lepší představě je v tabulce 3 stručný přehled všech návrhů.

Tabulka 3 Návrhy pro další aktivity v oblasti udržitelného podnikání

SOCIÁLNÍ
• Větší zaměření na spolupráci s organizacemi podporující znevýhodněné skupiny ○ Jedličkův ústav ○ Fokus Liberec ○ Dolmen • Zavedení principů integrační personalistiky • Průzkum vlastního souboru otázek
ENVIRONMENTÁLNÍ
• Lepší využívání přírodních zdrojů ○ Vlastní studna ○ Fotovoltaické panely ○ Výměna neúsporného osvětlení za LED osvětlení • Ekologické využití zahrady • Lepší využití a recyklace zbytků látek • Průzkum vlastního souboru otázek

Zdroj: Vlastní zpracování

Závěr

Prvním krokem k udržitelnému rozvoji je změna myšlení jedince. Každý si musí uvědomit závažnost situace i možnosti prosperity při dodržování principů udržitelného rozvoje a snažit se aspoň malým kouskem změnit svět pro současné i budoucí generace. Lidé nejsou jediní obyvatelé na planetě Zemi a musí se tak chovat, ochraňovat ji a vytvářet tak lepší svět. Existuje nespočet kultur, ale pouze jedna planeta. Začít lze i jednoduše u každého jednotlivce. Pokud se nebude plýtvat potravinami, vodou či energiemi, budou se maximálně recyklovat materiály v již použitých produktech, pomůže to k udržitelnosti života na planetě. Stejně důležité je i zastávat se osob, u nichž jsou porušována jejich práva nebo se s nimi nejedná spravedlivě, i to je dobrý začátek pro udržitelný svět. Nikdy není pozdě začít s dodržováním principů udržitelnosti, vzhledem ke každoročnímu růstu počtu obyvatel na Zemi.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo seznámení s koncepty udržitelnosti a aktivitami družstva TEXman z pohledu udržitelného podnikání a jejich zhodnocení z hlediska jednotlivých pilířů na kterých udržitelnost stojí. Na základě toho doporučit určité návrhy na vylepšení současného stavu.

Práce byla rozdělena do tří základních částí. První část (teoretická) se věnovala charakteristice dané problematiky a klíčových pojmů, které byly důležité pro další postup v práci. Například udržitelný rozvoj, udržitelné podnikání nebo společenská odpovědnost firem.

V následující praktické části byla definována základní charakteristika družstva TEXman. Následně zhodnocena situace v družstvu ohledně aplikace principů udržitelnosti do jejich podnikání a to ve třech základních dimenzích: sociální, environmentální a ekonomické. Na základě zhodnocení činností družstva TEXman lze konstatovat, že implementují zásady udržitelného podnikání do všech svých podnikatelských činností. I když nepovažují ekonomický pilíř za primární a spíše se zaměřují na environmentální a sociální prospěch, vědí, že dlouhodobý zisk je důležitý pro úspěšně udržitelný podnik. Cílem družstva je tvorba trvale udržitelné hodnoty ve všem, co dělají, spolu se svými zaměstnanci, partnery a dalšími zainteresovanými osobami. Cítí odpovědnost za bezpečnost a zdraví svých zaměstnanců, zákazníků a spotřebitelů, ochranu životního prostředí a kvalitu života v komunitách a na místech, kde podnikají.

V poslední části jsou zmíněny návrhy ke zlepšení současných aktivit podniku. Ty vycházejí ze zhodnocení současného stavu aplikovaných principů udržitelného podnikání v družstvu TEXman. Tyto návrhy by se daly posléze použít k vypracování diplomové práce.

Zodpovědná firma není objev současnosti, ale návrat k hodnotám, které tu už dříve byly.

Seznam použité literatury

Adresář sociálních podniků. c2018. *České sociální podnikání* [online]. Praha: MPSV [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/socialni-podnikani/adresar-socialnich-podniku>

BELL, Simon a Stephen MORSE. 2012. *Sustainability Indicators: Measuring the Immeasurable?*. 2nd ed. London: Routledge. ISBN 9781136556012.

Cíle udržitelného rozvoje (SDGs). c2018. OSN [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>

České sociální podnikání [online]. c2018. Proseč: Ergotep [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.ergotep.cz/cs/>

Česko je na 5. místě v naplňování SDGs ze 157 zemí světa. U české veřejnosti vede Zdraví, Ekonomický růst a Život na souši. 2017. *Rozvojovka* [online]. Praha: Rozvojovka [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1930-cesko-je-na-5-miste-v-naplnovani-sdgs-ze-157-zemi-sveta-u-ceske-verejnosti-vede-zdravi-ekonomicky-rust-a-zivot-na-sousi.htm>

ČR. 1999. Listina základních práv a svobod. In: *Ústava České republiky*. Praha: Česká republika, 2/1993. Dostupné také z: <http://zakony.centrum.cz/listina-zakladnich-prav-a-svobod/hlava-5?full=1>

ČR. 1992. Zákon o životním prostředí. In: *Sbírka zákonů*. Praha: Česká republika, 4/1992, číslo 17. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>

DALY, Herman E. 1991. *Steady-State Economics: Second Edition With New Essays*. 2nd edition. Washington: Island Press. ISBN 155963071X.

Definice a principy sociálního podniku. c2018. *Tematická síť pro sociální ekonomiku* [online]. Praha: TESSEA ČR [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.tessea.cz/tessea-o-nas/definice-a-principy-socialniho-podnikani>

DOBEŠ, Vladimír et al. 2008. *Manuál udržitelné spotřeby a výroby: manuál pro malé a střední podniky a podnikatele*. Praha: CENIA. ISBN 978-80-85087-64-2.

FILDÁN, Zdeněk. 2013. *Povinnosti firem v podnikové ekologii*. 4. upr. a rozš. vyd. Tachov: Envi Group. ISBN 9788090421547.

Jedličkův ústav, p.o., Liberec [online]. c2009-2018. Liberec: Jedličkův ústav [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.ju-lbc.cz/cs/>

JENÍČEK, Vladimír. 2010. *Vyvážený rozvoj: na globální a regionální úrovni*. V Praze: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie. ISBN 9788074001956.

KAŠPAROVÁ, Klára a Vilém KUNZ. 2013. *Moderní přístupy ke společenské odpovědnosti firem a CSR reportování*. Praha: Grada. ISBN 9788024744803.

KUMAR, Sanjiv, Neeta KUMAR a Saxena VIVEKADHISH. 2016. Millennium development goals (MDGS) to sustainable development goals (SDGS): Addressing unfinished agenda and strengthening sustainable development and partnership. *Indian Journal of Community Medicine* [online]. vol. 41, no. 1. ISSN 09700218.

KUNZ, Vilém. 2012. *Společenská odpovědnost firem*. Praha: Grada. ISBN 9788024739830.

LAMB, Henry. 2011. 'Sustainable Development' Explained. *Gulag bound* [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <http://gulagbound.com/18048/sustainable-development-explained/>

MALKOVSKÝ, Petr. 2018. *Měsíční statistická zpráva únor 2018* [online]. Liberec: Krajská pobočka Úřadu práce ČR v Liberci [cit. 2018-03-08]. Dostupné z : https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/lbk/kop/liberec/statistiky/unor_2018_-_liberecky_kraj.pdf

MÁDLOVÁ, Lucie. 2010. *Společenská odpovědnost firem: etické podnikání a sociální odpovědnost v praxi*. Kanina: OPS. ISBN 9788087269121.

MOLDAN, Bedřich. 2015. *Podmaněná planeta*. Druhé, rozšířené a upravené vydání. Praha: Karolinum. ISBN 9788024629995.

MOLDAN, Bedřich, et al. 2009. *Podmaněná planeta*. Praha: Karolinum. ISBN 9788024615806.

MOLDAN, Bedřich a Hana KOLÁŘOVÁ. 2001. *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie - hrozba i naděje*. Praha: Karolinum. ISBN 8024602865.

NESsT [online]. c1997-2017. NESsT [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.nesst.org/>

NOVÁČEK, Pavel. 2011. *Udržitelný rozvoj*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 9788024427959.

OSN. 2015. *Měníme náš svět: Agenda udržitelného rozvoje do roku 2030* [online]. New York: Organizace spojených národů [cit. 2018-23-2]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/dokumenty/Agenda-2030_CZ_final.pdf

OSN. 1992. *Agenda 21* [online]. New York: Organizace spojených národů [cit. 2017-12-28]. Dostupné z: <https://ma21.cenia.cz/cs-cz/oma21.aspx>

PAWLICZEK, Adam. 2011. *Udržitelný rozvoj - vybrané aspekty z oblasti podnikání*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné. ISBN 9788072487004.

Potravinová Banka Libereckého kraje z. s. - Novinky [online]. c2002-2018. Liberec: Potravinová banka Libereckého kraje [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.pbliberec.cz/news.php>

RYNDA, Ivan. c2012. *Trvale udržitelný rozvoj* [online]. Praha: Česká informační agentura životního prostředí. 1-6 [cit. 2018-01-13]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHV0HSB/\\$FILE/tur.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHV0HSB/$FILE/tur.pdf)

Rytmus Liberec o.p.s. [online]. c2018. Liberec: Rytmus Liberec [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.rytmusliberec.cz/>

SCOTT, Jonathan T. 2013. *The sustainable business: a practitioner's guide to achieving long-term profitability and competitiveness ; taking the first steps toward understanding,*

implementing and managing sustainability from a cost/profit perspective. 2. ed. Sheffield: Greenleaf Publ. ISBN 9781906093839.

Slušná firma [online]. c2018. Praha: Hajzler [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://slusnafirma.cz/>

Srdcerváči - katalog unikátních dárků a zážitků [online]. c2018. Praha: NFOZP [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.srdcervaci.cz/>

TETŘEVOVÁ, Liběna, et al. 2017. *Společenská odpovědnost firem společensky citlivých odvětví*. Praha: Grada. ISBN 9788027102853.

TEXman [online]. c2018. Liberec: TEXman [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <https://www.texman.cz/>

Udržitelné podnikání: byznys hledá globální hodnoty. 2012. *Aktuálně* [online]. Praha: Economia [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/udrzitelne-podnikani-byznys-hleda-globalni-hodnoty/r~i:article:738037/?redirected=1520689652>

Udržitelný rozvoj. c2008-2018. *MŽP* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 2017-12-16]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2018. *Měsíční statistika nezaměstnanosti*. [online]. Praha: Úřad práce ČR [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2018. *Měsíční statistika struktury uchazečů a volných pracovních míst* [online]. Praha: Úřad práce ČR [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

WELLS, Geoffrey. 2013. *Sustainable Business: Theory and Practice of Business under Sustainability Principles*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, ISBN 9781781001851.

ZADRAŽILOVÁ, Dana. 2011. *Udržitelné podnikání*. V Praze: Oeconomica. Odborná kniha s vědeckou redakcí. ISBN 9788024518336.

Zašívárna - místo, kde se můžete zašít a něco si ušít [online]. c2017. Liberec: Herajn [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.zasiwarna.cz/>

Živnostenský rejstřík - Vyhledání podnikatelského subjektu [online]. 2018. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: http://www.rzp.cz/cgi-bin/aps_cacheWEB.sh?VSS_SERV=ZVWSBJFND